

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**DİSİPLİN TEMELLİ SANAT EĞİTİMİ MODELİNDE
MÜZE EĞİTİMİ VE UYGULAMALARININ YERİ VE
ÜLKEMİZDEKİ UYGULAMA OLANAKLARI**

Hazırlayan
Doğan ÇELEBİ

Danışman
Doç. Dr. Ali SEYLAN

Yüksek Lisans Tezi

Samsun,2012

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**DİSİPLİN TEMELLİ SANAT EĞİTİMİ MODELİNDE
MÜZE EĞİTİMİ VE UYGULAMALARININ YERİ VE
ÜLKEMİZDEKİ UYGULAMA OLANAKLARI**

Hazırlayan
Doğan ÇELEBİ

Danışman
Doç. Dr. Ali SEYLAN

Yüksek Lisans Tezi

Samsun,2012

KABUL VE ONAY

Doğan ÇELEBİ tarafından hazırlanan “DİSİPLİN TEMELLİ SANAT EĞİTİMİ MODELİNDE MÜZE EĞİTİMİ VE UYGULAMALARININ YERİ VE ÜLKEMİZDEKİ UYGULAMA OLANAKLARI” başlıklı bu çalışma, 08/08/2012 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliğiyle başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans alışması olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof.Dr. Metin EKER

Üye : Doç.Dr. Ali SEYLAN (Danışman)

:

Üye : Yrd.Doç.Dr. Yücel ÖKSÜZ

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

08 / 08 / 2012

Prof. Dr. Metin EKER

Müdür

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans tezinin proje aşamasından sonuçlanmasına kadar olan süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet ettiğimi, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlâk ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu taahhüt ederim.

08/ 08 / 2012

Doğan ÇELEBİ

TÜRKÇE ÖZET

Öğrencinin Adı-Soyadı	Doğan ÇELEBİ
Anabilim Dalı	Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Danışmanın Adı	Doç. Dr. Ali SEYLAN
Tezin Adı	DISİPLİN TEMELLİ SANAT EĞİTİMİ MODELİNDE MÜZE EĞİTİMİ VE UYGULAMALARININ YERİ VE ÜLKEMİZDEKİ UYGULAMA OLANAKLARI

Özet

Disiplin Temelli Sanat Eğitimi, sanat eğitimi anlayışlarının değişmesiyle ABD’de yapılandırılmış bir modeldir. Ayrıca ülkemiz milli eğitim sistemindeki “Görsel Sanatlar” dersinin müfredat yapılanmasının temelini oluşturmaktadır. Bu model, kültürel ve sanatsal anlamda donanımlı, eleştirel düşünme becerilerine ve estetik kaygılara sahip çağdaş bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

Başta ABD olmak üzere, gelişmiş ülkelerde, müzeler okul, öğretmen ve halk ile çeşitli işbirlikleri geliştirerek, özellikle sanat ve kültür eğitimi açısından ciddi çalışmalar yapmaktadırlar. Bu durum Disiplin Temelli Sanat Eğitimi modelinin, Sanat Tarihi, Eleştiri, Estetik ve Atölye Uygulamalarından oluşan dört sanat disiplininin bağlarını müzede eğitim ve uygulamalarda daha da sıkılaştırmasını ve öğrencinin hayatla ilişkiler kurarak her alanda faydasını göreceği davranış ve biliş kazanmasına olanak sağlamaktadır. Ülkemizde müze-okul işbirliğinin söz konusu olmaması, müzelerin gerek mekân, gerekse eğitimli personel açısından donanımlarının kısıtlı olması, müze türleri açısından ülke çapında dengesiz bir dağılım olması ve müzelerin yönetsel anlayışların gelişmiş ülkelere göre farklı olması nedeniyle, DTSE modeli öğrencilere kazandırılmak istenen davranışlar bağlamında tam manasıyla gerçekleştirilememektedir.

Anahtar Sözcükler

Sanat Eğitimi, Disiplin Temelli Sanat Eğitimi, DTSE, Müze, Müze Eğitimi

ENGLISH ABSTRACT

Student's Name and Surname	Doğan ÇELEBİ
Department's Name	Fine Arts Education Department
Name of the Supervisor	Assistant Professor Ali SEYLAN
Name of the Thesis	THE ROLE OF MUSEUM EDUCATION PRACTICES ON THE DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION MODEL AND PRACTICING POSSIBILITIES ON OUR COUNTRY

Abstract

Discipline-Based Art Education, a structured model in the U.S. within change of conceptions of art education. In addition, in our national education system, "Visual Arts" course is the basis of structuring the curriculum. This model aims to educate individuals with the critical thinking skills, and aesthetic concerns equipped with modern, artistic and cultural sense.

Museums especially the United States, in developed countries make a serious study, especially in terms of arts and cultural education, schools, teachers, and improving various collaborations with the public. This situation provides the Discipline-Based Art Education strenght the four art dicipline connections which composed of Art History, Criticism, Aesthetichs and Aplications Workshop and gain behaviour and cognition which student utilize in all areas of life. Because of the absence of museum-school colloboration in our country, the limited profile of museums in terms of spcae and educated staff, the unbalanced distrubtion in terms of museum variety around the country and the difference of administritive understanding compared to developed countries, DTSE model can not be realized completely in terms of the behaviours which we want the students have.

KEY WORDS

Art Education, Discipline-Based Art Education, Museum, Museum Education

ÖNSÖZ

Sanat eğitimi, insanın insancıl özelliklerini ortaya çıkarmasını ve korumasını sağlayan bir olgudur. Okul ve çevre yoluyla insanın edindiği bilgi ve deneyimleri, sanat eğitimi organik bir bağ ile birleştirir ve hayata aktarılmasını sağlar. Bu işlevi yerine getiren sanat eğitiminde farklı modeller/anlayışlar bulunmaktadır.

Bu araştırmanın ekseninde olan Disiplin Temelli Sanat Eğitimi modeli ise “Sanat eğitimi, sanatçı yetiştirmek içindir.” düşüncesinin aksine, sanat eğitiminin herkes için gerekli olduğu düşüncesine göre yapılmış, içerisinde Estetik, Sanat Tarihi, Eleştiri ve bağlayıcı unsur olarak Atölye Uygulamaları’nı barındıran dört disiplin olarak organize edilmiş bir modeldir.

Müzeler ise sanat eğitiminde özellikle estetik, eleştiri, sanat tarihi ve atölye çalışmaları için vazgeçilemez bir unsurdur. Çağdaş anlamda yapılmış bir müzede, iyi bir sanat eğitimi programı ile gerçek sanat eserleri ve kültür mirasları ile yaşanan bir öğrenmenin, ileriye yönelik, sanata ve sanatçıya saygılı, kültürel ve sanatsal değerlerine sahip çıkan, kendinde ve çevresinde estetik kaygı taşıyan, ayrıca eleştirel düşünce yetisine sahip bireyler yetiştirmedeki yeri ve önemi kuşku götürmez bir gerçektir.

Bu bağlamı ile düşünüldüğünde ülkemizdeki sanat eğitimi anlayışının ve okul-müze işbirliğinin gelişmiş ülkelere kıyasla büyük eksikliği olduğu kolayca görülmektedir. Bu çalışma sağlıklı bir durum tespiti yapmak ve somut öneriler geliştirmek için yapılmıştır.

Çalışma süresince desteğini esirgemeyen tez danışmanım Doç. Dr. Ali SEYLAN’a ve aileme teşekkürlerimi sunarım.

Doğan ÇELEBİ

Samsun,2012

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
KABUL VE ONAY	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
TÜRKÇE ÖZET	iii
İNGİLİZCE ÖZET	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu.....	1
1.2 Alt Problemler.....	2
1.3 Araştırmanın Amacı.....	3
1.4 Araştırmanın Önemi.....	4
1.5 Araştırmanın Yöntemi.....	4
1.6 Sayıtlar.....	4
1.7 Kapsam ve Sınırlılıklar.....	5
1.8 Tanımlar.....	5
1.9 Kısaltmalar.....	7
1.10 Şekiller Listesi.....	8

İKİNCİ BÖLÜM

2. SANAT EĞİTİMİ	9
2.1 Sanat Eğitimi ve Sanat Eğitiminde Çağdaş Modeller.....	9
2.2 Disiplin Temelli Sanat Eğitimi (Discipline-Based Art Education).....	13
2.2.1 Eleştiri.....	14
2.2.2 Sanat Tarihi.....	15
2.2.3 Estetik.....	17
2.2.4 Atölye Uygulamaları.....	18

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MÜZE EĞİTİMİ ve UYGULAMALARI.....	19
3.1 Müze, Müzecilik ve Görevleri.....	19
3.2 Müzenin Eğitsel Görevleri.....	23
3.3 Dünya’da Müze Eğitimi ve Uygulamaları.....	27
3.3.1 Müze-Okul İşbirliği Ekseninde Müze Eğitimi ve Uygulamaları.....	28
3.3.1.1 Tek Oturumlu (Aşamalı) Uygulamalar.....	34
3.3.1.2 İki Oturumlu (Aşamalı) Uygulamalar.....	38
3.3.1.3 Üç Oturumlu (Aşamalı) Uygulamalar.....	41
3.3.2 Müze-Öğretmen İşbirliği Ekseninde Müze Eğitimi ve Uygulamaları...	42
3.3.3 Müze-Halk İşbirliği Ekseninde Müze Eğitimi ve Uygulamaları.....	45
3.3.4 Sanal Müzecilik.....	50
3.4 Türkiye’de Müze Eğitimi ve Uygulamaları.....	53
3.5 Disiplin Temelli Sanat Eğitimi Modelinde Müze Eğitimi ve Uygulamalarının Yeri	61

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	65
4.1 Sonuç.....	65
4.2 Öneriler.....	68
KAYNAKÇA.....	70

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, yöntemi, sayıtlıları, sınırlılıkları ve tanımları yer almaktadır. Tez konusunun neden araştırıldığı, araştırma sonunda elde edilecek sonuçlarla neyin hedeflendiği, tez konusunun neden önemli olduğu, araştırma konusunun neleri kapsayıp, neleri kapsam dışında bıraktığı ve çalışma süresinde nasıl bir yol izlendiği gibi tezin çerçevesini çizen bilgiler yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Sanat eğitimi, ilk, orta ve yüksek öğretimde farklı karakteristikler sergileyen kompleks bir süreçtir. Eğitim fakülteleri bünyelerinde yer alan Resim-İş Eğitimi Öğretmenliği programları bu farklılıkları bütünleyen bir yapıya sahiptir.

1994-1997 yılları arasında YÖK-Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi çerçevesinde Türkiye'deki tüm eğitim fakülteleri yapıları ve müfredatları açısından bir bütünlüğe kavuşturulmak amacıyla yeniden yapılandırılmıştır. Disiplin Temelli Sanat Eğitimi Modeli bu çerçevede Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarının müfredat yapılanmasında eksen olarak alınmıştır. Aynı anda genel eğitim sistemi içinde de benzer bir yapılanmaya gidilmiştir. Yeni müfredat yapılanması sistemde bulunan öğretmenlerin nitelikleri ile çelişen bir durum ortaya koymuştur. Müze Eğitimi ve Uygulamaları da bir ders kimliği ile ilk defa bu tarihten sonra tüm öğretmenlik dalları içerisinde yalnızca Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarını müfredatlarında yer almıştır.

Müzeler geçmişle geleceği, teori ile pratiği, insanla toplumu, toplumla diğer toplumları birbirine bağlayan bir köprü niteliği taşırlar. İlk oluşturulduğundan bugüne müzeler, gerek amaçları gerekse işlevleri bakımında çok çeşitlilik ve zenginlik kazanmıştır. Müzelerin özellikle eğitsel işlevleri artık daha da öne çıkmaktadır. Bu ise müzeleri bir eğitim ortamına dönüştürmekte ve eğitilimin bir konusu haline getirmektedir.

Yurtdışı müzeleri ile ülkemiz müzeleri karşılaştırıldığında, hem türleri hem de işleyişleri açısından çok büyük farklılıklar göze çarpmaktadır. Ülkemizdeki müze çeşitliliğini ağırlıklı olarak “Arkeoloji Müzeleri” oluşturmakta iken, yurtdışında, sanat müzeleri, kent müzeleri, bilim müzeleri, sanayi müzeleri, teknoloji müzeleri gibi onlarca farklı tür bulunmaktadır. Ayrıca, çocuk, genç, yetişkin hedef kitle ayrımlarının yapıldığı; sanat ya da bilim gibi alt disiplinlerin dahi öne çıktığı; uzman eğitici mesleki profesyonelleri ve eğitimi destekleyen ortam ve araç-gereçleriyle geniş bir yelpaze ortaya koymaktadır.

Disiplin Temelli Sanat Eğitimi'nin kaynaklandığı yer olan Amerika Birleşik Devletleri'nde yaygın olarak uygulanan bir model kimliği taşıdığı söylenebilir. Müze Eğitimi uygulamaları bu modelde disiplinler arası bütünleyici bir işlev görmektedir. Disiplin Temelli Sanat Eğitimi modelinin felsefesi; öğrencilerin yaratıcılığını geliştirmek için sistematik bir müfredat programına uyulması, eleştirel bakış açısının geliştirilmesi, tarihsel ve sanatsal kültür değerlerini kavratmayı hedeflemektedir. Bir sistem bütünlüğünde değerlendirildiğinde Disiplin Temelli Sanat Eğitimi Modelinde Müze Eğitimi ve Uygulamalarının niteliği sanat eğitiminin niteliğine etkilemektedir. Özellikle ülkemiz uygulama olanakları dünya ile karşılaştırıldığında sanat eğitiminin başarı düzeyinde söz konusu edilebilecek etkenlerin neler olabileceği sorusu bir problem olarak öne çıkmaktadır.

1.2. Alt Problemler

Bu araştırmada şu alt problemlere cevap aranmaya çalışılacaktır:

- Günümüzde hangi çağdaş sanat eğitimi modelleri uygulanmaktadır?
- Disiplin temelli sanat eğitimi modelinin sanat eğitimine sunduğu imkânlar nelerdir?
- Müze eğitimi nedir ve neden önemlidir?

- Disiplin temelli sanat eğitimi modelinde Müze Eğitimi ve Uygulamalarının etkisi nelerdir?
- Dünyada Müze Eğitimi ve Uygulamaları adına ne tür çalışmalar yapılmaktadır ve ülkemiz ile karşılaştırıldığında ne tür farklılıklar bulunmaktadır?
- Sanat eğitimi hizmetleri veren müzeler, ülkemiz sınırları içerisinde dengeli bir dağılım göstermekte midir?
- Müzelerimizde müfredat desteği bağlamında, Milli Eğitim Sistemi ile bir işbirliği söz konusu mudur?
- Müze eğitimi uygulamalarının başarılı olabilmesi için hangi etkenler öne çıkmaktadır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ile müze eğitimi uygulamalarının niteliğine bağlı olarak sanat eğitimine yapabileceği katkıların ve Disiplin Temelli Sanat Eğitiminde daha etkin bir şekilde uygulanmasının şartlarının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'daki müze yapılanmaları, olanakları ve müzelerin okullarla, öğretmenlerle ve halkla gerçekleştirdiği işbirliği politikaları incelenerek, ülkemizdeki politikanın, uygulamaların ve imkânların durum tespitinin yapılması amaçlanmaktadır. Bunun yanı sıra gelişmiş ülkelere kıyasla ülkemizde sanat eğitimi çerçevesinde müzelere erişilebilirlik olanaklarını tespit etmek de alt bir amaç durumundadır. Ortaya çıkacak tablo ile mevcut uygulamaların ve imkânların iyileştirilmesi ve erişilebilirliğinin artırılması için somut önerilerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Disiplin Temelli Sanat Eğitimi hali hazırda milli eğitim sisteminde ve öğretmen yetiştiren kurumlarda aktif bir şekilde uygulanmaktadır. Müze Eğitimi ve Uygulamaları gerek Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalları'nda bir ders kimliği ile gerekse Milli Eğitim Sistemi'nde sanat eğitimi (Görsel Sanatlar, Resim) derslerinde sanat eğitiminde temel bilgi ve deneyim olarak konu edilmekte, Disiplin Temelli Sanat Eğitimi'nin aktif bir bileşeni olarak kabul edilmektedir. Bu yönüyle değerlendirildiğinde konu hakkında yapılacak tüm araştırmalar doğrudan bir uygulama alanı bulabilecek, etkin bir şekilde pratiğe yansıtılabilecektir.

Bu araştırma Disiplin Temelli Sanat Eğitimi Modeli'nin etkinliğini artıracak önerilere ve müze yapılanmalarının iyileştirilmesinin yanında müzelerin milli eğitimdeki müfredat programı ile işbirliğini sağlayacak önerilere yer verdiğinden ayrıca önemlidir.

1.5. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, problemin çözümlenmesi amacıyla; literatür tarama modelinde yürütülmüştür. Araştırma konusu ile ilgili bilimsel yayınların listesini içeren indeks ve özleri, kütüphane koleksiyonları ve sempozyum bildirileri taranmıştır. Başta ABD olmak üzere dünyadaki müzelerin verdikleri eğitim hizmetleri ve yürüttükleri işbirliği politikaları hakkındaki veriler, kurumların resmi internet sayfalarının incelenmesi yoluyla elde edilmiştir.

Gerekli bilgilerin elde edilmesi için Sanat, Sanat Eğitimi ve Müze Eğitimi ile ilgili yayınlanmış yerli ve yabancı kitaplar, ansiklopediler, dergiler, makaleler, araştırmaya yardım edecek farklı alanlarda yapılmış tezler ve elektronik ortama aktarılmış konuyla ilgili resmi raporlar incelenerek araştırma konusu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır.

1.6. Sayıtlar

Disiplin Temelli Sanat Eğitimi Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan ve uygulama alanı bulan bir Sanat Eğitimi modelidir ve ABD'deki müze olanaklarının bu

uygulamaya zemin oluşturduğu öngörülebilir. Bu bağlamda, çalışmamıza ABD uygulamaları esas alınarak değerlendirmeler ve kıyaslamalar geliştirilmiştir.

Disiplin Temelli Sanat Eğitimi modelinin, ülkemiz Milli Eğitim Sistemi'ndeki Görsel Sanatlar ve Resim dersinin ve bu derse öğretmen yetiştiren yüksek öğretim programlarının yapılanmasında eksen olarak alındığı ve tez çalışması sürecinde kaynaklardan ve kurumlardan elde edilen bilgilerin gerçeği yansıttığı kabul edilmiştir.

1.7. Kapsam ve Sınırlılıklar

Disiplin temelli sanat eğitimi modelinin önemli etkinlik alanlarından biri olarak müze eğitiminin verimliliğini artıracak olan şartların öngörüldüğü ortam olan ABD'deki uygulamaların tespit edilmesi, disiplin temelli sanat eğitimi modelindeki fonksiyonunun belirlenmesi ve ülkemiz müze eğitimi uygulamaları ile karşılaştırılması ile elde edilecek verilere dayanarak etkili önerilerin geliştirilmesi bu çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır.

Çalışma, özellikle ABD merkezli müzelerin ilk ve ortaöğretim düzeyindeki (K-12) okullara, öğrenci ve eğitimcilere sağladıkları eğitsel olanakların, müfredatlar ile ilişkilerinde incelenmesi ve ülkemiz müzelerinin etkinliklerinin karşılaştırılması ile sınırlı tutulmuştur.

1.8. Tanımlar

Eğitim: Bireyin yaşantısı yoluyla kasıtlı ve istendik davranışlar meydana getirme sürecidir (Ertürk, 1972:).

Müze: Müze, toplum hizmetinde ve toplumun gelişmesi için çalışan, halka açık, insanlığın maddi ve maddi olmayan kültürel mirasını ve ortamını eğitim, inceleme ve zevk için elde eden, koruyan, araştıran, anlatan ve sergileyen kar amacı gütmeyen sürekli bir kurumdur (ICOM, 2007). Müze kavramının zaman içinde açılımı ve birçok müze türünün oluşması ile çeşitlilik artmış, müze türleri çok değişik başlıklar altında sınıflandırılmışlardır. ICOM'un 7 Temmuz 1995 yılında, Norveç'deki toplantısında yenilenecek kabul edilen çağdaş anlamdaki müze tanımının alt maddeleri incelendiğinde

(<http://icom.museum/>), müzeleri; bağılı olduğu idari birimlere göre, bölgesel özelliklerine göre, işlevsel yapısına göre, koleksiyon çeşidine göre gruplandırılmış olduğu görülür (Mardan, 1999:5).

Müze türleri konusundaki sınıflandırmaların halen tartışılmakta, müzeciliğin gelişimi ile birlikte yeni bakış açıları oluşmaktadır. Bugün için en genel anlamda müze türlerini aşağıdaki gibi sıralanabilir:

Koleksiyonlarına Göre Müzeler: Sanat Müzeleri, Arkeoloji Müzeleri, Etnografya Müzeleri, Tarih Müzeleri, Bilim Müzeleri, Askeri Müzeler, Doğa Tarihi Müzeleri, Jeoloji Müzeleri, Endüstri Müzeleri, Sanayi Müzeleri v.b. ...

Bağılı Oldukları İdari Birimlere Göre Müzeler: Devlet Müzeleri, Yerel Yönetim Müzeleri, Askeri Müzeler, Üniversite Müzeleri, Özel Müzeler, Ticari Kuruluş Müzeleri

Hizmet Ettikleri Bölgeye Göre Müzeler: Ulusal Müzeler, Bölgesel Müzeler, Yerel Müzeler

Hedef Kitlelerine Göre Müzeler, Eğitici Müzeler, Uzmanlaşmış Müzeler, Genel Toplum Müzeleri

Koleksiyonlarını Sergiledikleri Mekânlara (Ortama) Göre Müzeler: Geleneksel Müzeler, Açık Hava Müzeleri, Anıt Müzeler, Sanal Müzeler

Öğretim: Belli bir amaca yönelik bilgileri verme işi, öğrenmeyi kolaylaştıracak etkinlikleri düzenleme, gereçleri sağlama ve kılavuzluk etme işi.

Öğretme: Herhangi bir öğrenmeyi kılavuzlama veya sağlama faaliyetidir (Ertürk,1972). Öğretme ayrıca Öğretmenin planladığı, takdim ettiği, değerlendirdiği ve böylece öğrencinin bilgiyi anlaması ya da geliştirmesine yardım ettiği süreçtir.

Öğrenme: Çağdaş anlamda öğrenme, birey ile çevresi arasındaki etkileşim sonucu meydana gelen kalıcı izlenimli yaşantı türlerinin bireyde oluşturduğu davranış değişimi olarak tanımlanır (Alkan, 1979).

1.9. Kısaltmalar

AAM	American Association of Museums - Amerika Müzeler Birliği
ACM	Association of Children's Museum - Dünya ocuk Müzeleri Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AKB	Avrupa Kültür Başkenti
DBAE	Discipline-Based Art Education
DTSE	Disiplin Temelli Sanat Eğitimi
GEM	Group for Education in Museums (Müzelerde Eğitim Grubu)
ICOM	The International Council of Museums
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
YK	Yüksek ğretim Kurumu

1.10. Şekiller Listesi

Şekil 1: "Çocuklarla Bir Yıl / 2012" Sergisinden bir görünüm.	31
Şekil 2: "Çocuklarla Bir Yıl / 2012" sergisinde çalışmaları hakkında konuşan çocuklar.	31
Şekil 3: New York Metropolitan Müzesi'nde "Kütüphanede Hikâye Vakti" etkinliğindeki çocuklar.....	47
Şekil 4: New York Metropolitan Müzesi'nde "Nasıl Yapıyorlar" etkinliğindeki çocuklar.....	47
Şekil 5: New York Metropolitan Müzesi'nde "Kariyer Sohbetleri" programındaki gençler.....	49
Şekil 6: İstanbul Modern Müzesi'nde desen çalışması yapan gençler.	59

İKİNCİ BÖLÜM

SANAT EĞİTİMİ

2.1. Sanat Eğitimi ve Sanat Eğitiminde Çağdaş Modeller

Sanat eğitimi, eğitim ile sanatın değişik konumlarda, değişik boyutta ve değişik ağırlıkta bir araya geldiği bir alandır. Çevreyle ilk tanışma, görme, algılama, adlandırma ve düzenleme ile başlayan sanat eğitimi daha sonra ürün verme ve bu üründen tat alma olarak gelişir. Okul düzeyinde ise, sanatsal-estetik bilgi ve deneyimlerin çocuğa, gence, yetişkine bir sistem içinde kazandırıldığı bir disiplin alan olur. Burada artık sanat; ürünü, tarihi, eleştirisi ve estetiği ile öğretilen ve öğrenilen bir ders olma durumundadır. Eğitimin terim ve kavram olarak bütünüyle insan yetiştirmeye yönelik geniş kapsamlı anlamı da sanat eğitiminde öğretimin payını en aza indirgemıştır. Bilgi edinme, kavram geliştirme, zihinsel yargı yalnız ussal (cognitive) alanla ilgili görülüp, öğretim ve öğrenme ile bağdaştırılırken, estetik, pratik, düşünsel yönleriyle sanatın ve sanatsal değerlendirmenin usdışı (noncognitive) alana itilmesi sanatı öğretilir ve öğrenilir bir alan olmaktan uzaklaştırmıştır (Kırıışoğlu, 1992:85).

Sanat Eğitime bilimsel yaklaşım 17. yüzyıl aydınlanma çağı sırasında; modern dünyanın eğitimsel gelişmesi ile başlamış oldu. Geleneksel Eğitim Felsefesinde temel terimlerde çocuğa öngörülen gerçekliğin doğruluğu öğretilirdi ve konuların revizyonu yoktu. “ Öğrenci merkezli öğrenme” ise 17. yüzyıldan bu yana yavaş yavaş gelişen bir pedagojik yaklaşımdır.

Efland’a göre: Sanat Eğitimi tarihi dışavurumculuk (ekspresyonizm), yeniden yapılandırma (rekonstrüktiyonizm) ve bilimsel rasyonalizm akımlarının etkilerini alarak zaman zaman, tekrar etmiştir. “Günümüzde sanat eğitimi, genel eğitimi bir bütün olarak kabul eden görüşün güçlü etkisi altındadır. Tüm zamanlar için ve tüm zamanlar için geçerli sayılabilecek tek bir akım yoktur” (Efland,1990:262). Ancak, tüm bu akımların

sanat eğitim hareketlerinin hedefleri ve uygulamaları ile evrensel değerlerin oluşumunda önemli katkılar sağladığı söylenebilir.

Sanat eğitiminin amacı, yapılmış olanları yineleyen değil, yeni şeyler yapabilme yeterlilikleri olan insanları yetiştirmektir. Sanat eğitimi geçmişle gelecek arasında, eskiyle yeni arasında, analitik değerlendirme yapabilme, yargılayabilme bilgisine sahip olmayı sağlar (Tepecik,2008:236).

Çağdaşlık kavramı, aynı zaman diliminde var olmak gibi bir anlamı karşılasa da, daha çok içinde bulunulan çağın anlayışlarına, kalitelere ve standartlarına uygunluk olma durumu olarak tanımlanmaktadır. Biçim, tip, düzen, kuram gibi anlamlarda da kullanılan model kavramı ise, eğitim modeli tamlamasında, uygulanabilmesi mümkün olacak noktada olan bir müfredat ve eğitim pratikleri bütünü anlamını karşılamaktadır. Sanat eğitime söz konusu edilecek bir eğitim modelinin çağdaş olarak nitelenmesi belirli göstergelerin, eğitim modeline yansıtılması, hatta kurgusu için referans kabul edilmesi olarak açıklanabilir ve çağdaş eğitimin, sorgulayan, düşünen ve yaratıcı bireyler geliştirmeyi hedeflediği söylenebilir.

Bugün Sanat Eğitimi denince, yalnızca bir öğretim dalı değil, eğitim ve öğretimi bütünüyle kapsayan ve onları yenileyen bir ilke anlaşılmaktadır. Genel eğitimin bütünlendirici bir bileşeni ve tinsel eğitimin temeli olarak sanat eğitimi ile kişiliğin uyumlu bir bütün olarak gelişimi sürecinde, kişideki yaratıcı ve üretici güçlerin gözetilip geliştirilmesi amaçlanmaktadır (Akyüz,1999:410).

Özellikle 19.yy'ın sonlarından itibaren batıda sanat eğitimi üzerine kuramlar geliştirilmeye başlanmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen yıllarda özellikle yoğun olarak tartışılan konular hakkında San, "Sanat Eğitimi Kuramları" adlı eserinde Schütz'ün bu konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde aktarmaktadır;

"Sanat öğretilir mi? İnsanın estetik ve sanatsal yanı, yaparak, oluşturarak, kendi yaratıcılığı katılarak mı, yoksa daha çok sanat üzerine geniş ve derinlemesine kafa yorarak, düşünsel düzeyde mi geliştirilebilir? Okul izlencelerindeki sanat dersleri eğitici ödev de yüklenmeli midir? Bu derslerde ve bu alanda ussallığa erişilmesi bir

zorunluluk mudur, yoksa ussal ve usçu bir yapısından özellikle mi kaçınılmalıdır?
Hatta acaba bu alandaki bir ders ne dereceye kadar planlamaya elverişlidir?”

Counts’a göre eğitim kuramı oluştururken en önemli problem, kişilerin değişen şartlar ışığında düşünceleri, inançları ve değerleri yeniden oluşturacak, toplumsal krizlere çözüm getirecek şekilde yetiştirilmeleridir (Gutek:333).

Bu gibi problematikler çerçevesinde Müz’sel Eğitim, Estetik Eğitim, Sanat Yoluyla Eğitim ve Disiplin Temelli Sanat Eğitimi gibi çeşitli sanat eğitimi kuramları ve modelleri ortaya çıkmış farklı etki alanlarında uygulamaya konularak literatüre girmişleridir.

Müz’sel Eğitim; Yunan mitologyasının müzlerinden, şarkı, müzik, destan, tragedya, oyun, raks ve şiirin temsilcilerinden esinlenen, belli başlı dil, müzik ve devinimin (dans) temel alındığı, merkezinde müzik olmak üzere, yaratıcı güç ve yetilerin gelişimi ve korunmasına yönelik bir anlayıştır (San,2003:127). San Müz’sel eğitim için geniş ve ayrıntılı bir çalışma yayınlamış olan Seindenfaden’in Müz’sel eğitimin amacı ile ilgili görüşlerini şu şekilde aktarmaktadır;

“Müz’sel eğitimin asıl amacı, okul boyunca yaratıcı güçlerin korunmasına çalışmaktır. Bu eğitim kültürel eleştiri yönünden de okulun fazlaca kafayı çalıştıran (Verkopfung), ussallaştıran ve anlksal (entelektüelleştirilen) tavrına karşı çıkmakta, zihnin, zeka ve anlık dışında kalanın yetilerinin, eğitimine de yer verilmesini ve olgunlaşmak için zaman tanınmasını talep etmektedir. Müz’sel eğitim, aynı zamanda teknolojik dünyanın hastalık belirtilerini karşı da bir yaşam sübabı görevi yüklenerek tipik belirtilerden ‘yaşam telaşı’ ve ‘koşuşturma’ ya karşı müz’sel doyuma erişme çabasını, ‘yüzeyselliğe’ karşı ‘yaşantı’yı, ‘ussallaştırma’ ya karşı ‘gönül gücü’nü, yalnızca amaca yönelik düşünce biçimine karşı ‘amaçsız oyun’u koymaya çalışır.”

19. yüzyılın sonlarında da Almanya’da estetik eğitim tanımının yerine bazen sanatsal eğitim, bazen de sanat eğitimi terimi kullanılmıştır. Almanya’da bu terimlerle kullanılırken Fransa’da estetik eğitim olarak kullanılmıştır. Sanat eğitiminden çok ince ayrıntularla ayrılan estetik eğitim, son 20 yıl içindeki

anlamını açıkça ortaya koymaktadır (San, 2003: 57). 19. yüzyıl sonlarında sanat eğitiminde amaç, endüstrinin hizmetinden, kişinin estetik yargı yetisinin geliştirilmesine kayar. Okullar, müzelere götürülür. Okul duvarlarına ünlü tabloların tıpkıbasımları asılır (Kırıçoğlu, 2002: 17).

Read ve Dewey'in estetik eğitim etkinlikleri daha sonraları modern bilim çalışmalarının bulguları ile desteklenmiştir. 1950'lerde ise, Celeveland Sanat Müzesi ve Amerikan Estetik Toplumunun eğitimsel aktiviteleri ile Thomas Munro (1956) estetik ve okul eğitimi arasındaki yakın ilişkinin kurulmasını ileri sürmüştür. Okuldaki sanat aktiviteleri ile estetisyenlere bilgiler sağlayarak sanat öğretimi için tavsiyelerde bulunmuştur. Elliot Eisner (1956) ise estetik ilginin ortaya çıkmasıyla sanat eğitiminde yeni bir çığ oluştuğunu yazmış ve estetik eğitimin sanatta insan eğitimi olduğuna dikkat çekmiştir (Smith, 2004: 167,169)

San'ın aktarımına göre Sanat Yoluyla Eğitim kuramı için İngiliz sanat tarihçisi ve eğitimcisi Herbert Read şunları söylemiştir. “ Sanat için eğitimi değil, daha iyi bir deyişle, görsel ya da plastik alanda bir eğitimi değil, eğitimin belli bir formunu amaçlıyorum; kendini ifade etmenin tüm biçimlerini, yazın, şiir, müziği de içine alan birleştirici ve bütünleştirici bir yöntemi talep ediyorum. Belki bunun için estetik eğitim deyimini en uygun kavramdır. Bununla amaçlanan, insanın bilincinin, us'unun ve yargılama gücünün temelinde yatan duyuların eğitimi olmalıdır.”

Kendi içlerinde tutarlılık göstermelerine rağmen özellikle 1960lardan sonra yaygın eğitim programlarının yapılanmalarına temel teşkil eden bir kuram olarak yalnızca ABD menşeli Disiplin Temelli Sanat Eğitimi (Discipline-based art education) modeli ile karşılaşmaktayız.

2.2. Disiplin Temelli Sanat Eğitimi (Discipline-Based Art Education)

Disiplin Temelli Sanat Eğitiminin (DBAE) temelleri Elliot Eisner tarafından şekillendirilmiş ve oluşturulmuştur. Elliot Eisner (1989:14-18), sanatsal öğrenmenin, sanat materyalleri kullanabilmeden daha fazla şeyler içerdiğini, öğretmenin rolünün sadece sanat materyalleri ve duygusal destekten daha aktif ve beklentileri olan rolünü kavramlaştırıldığını belirtmektedir. Sanat eğitiminin felsefi değerlerinin kavramları ve uygulamaya yönelik organizasyonlar tasdik olunarak geliştirilmiş ve disiplin temelli sanat eğitimi şeklinde genel bir başlık altında toplanmıştır.

Bu yöntemin ortaya çıkışıyla ilgili Özsoy'un (1998: 63) tespitleri şöyledir:

1982'de ABD'de J. Paul Getty Vakfı'nda düşünsel alt yapısı hazırlanan Getty Güzel Sanatlar Eğitimi Merkezi (The Getty Center for Education in the Arts), adıyla bir birime dönüştürülür (Eisner, 1998: 4-7). Görsel sanatlar eğitimi (visual arts education) yoluyla paylaşılan, iletişim kurulan düşünce ve değerlerin her çocuk veya bireyin eğitiminin önemli bir parçası olması gerektiği inancıyla kurulan bu merkez, ABD'deki resmi okullarda güzel sanatlar eğitiminin kalite ve statüsünü geliştirme amacıyla işe başlamıştır. Merkez bu gibi amaçlarla içeriğini sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik ve sanatsal uygulamalardan oluşan dört sanat disiplininin uyumlu bir bileşkesinin yansıması olarak yeni yaklaşımlar geliştirmiştir.

Görsel sanatları araştırmaya yönelik bu yaklaşım "disiplin temelli" (ya da disiplin tabanlı) olarak adlandırılmıştır; çünkü bu anlayış, görsel sanatların yapımına ve anlaşılmasına bildiğimiz katkıları yapan ve birbirine yakın olan, akraba disiplinleri düzenliyordu. Bu yöntemde öğretimin yoğunlaştığı nokta olarak sanat eserlerinin kullanılması yoluyla, bu alanların birleştirilmesi gerçekleştirilmektedir. Geniş bir alana yayılan görsel sanatlar, tüm dünya kültürlerinden ve geçmiş zamanlardan günümüze kadar geniş bir yelpazede halk sanatlarını, uygulamalı sanatları ve tüm güzel sanatları içerecek şekilde temsil edilmektedir (Greer, 1993).

Bu fikirler eleştirisiz değillerdir ve bunların üzerinde titizlikle düşünülmüş eleştiriler vardır. İnsanların sanatla yaptıkları dört ana şey vardır: Birincisi insanlar onu yapar.

İkincisi seyreder. Üçüncüsü zaman sürecinde kültürdeki yerini anlar. Dördüncüsü kalitesi ve niteliği konusunda yargıda bulunurlar. Disiplin temelli sanat eğitiminde bu dört işlem, sanat ürünü (uygulama), sanat eleştirisi, sanat tarihi ve estetiği meydana getirmektedir. Disiplin temelli sanat eğitimi bu dört alanda problemlerle başa çıkmada çocukların kabiliyetlerini geliştirmeyi amaç edinmiştir (Özsoy ve Şahan, 2009:208,209).

Temelinde sanatsal kültür ve estetik anlayışın yatmadığı etkinliklerin sonucunda oluşturulan ürünlerin sanatsal boyutu eksik ve düzeysizdir. Sadece etkinliklerine odaklanmak, bu alanda sınırlı eğitimi ve yeteneği olan öğrenciler için anlamsız olur. Sanat etkinliklerinin kökeninde geniş bir bilgi ve deneyim yatar. Dolayısıyla kapsamlı ve anlamlı bir sanat eğitimi; "Estetik, Sanat Tarihi, Eleştiri ve Uygulama" kriterleri üzerinde yükselen bütüncül bir yaklaşımla amacına ulaşır (Artut,2009:103-105).

Sanat eleştirisi görme yetilerini geliştirmekte, sanat tarihi ise, çocukların, tüm sanatların içinde olduğu zaman ve mekânla ilgili bazı şeyleri anlamasını sağlamaktadır. Hiçbir sanat formu çevrenin olmadığı bir boşlukta oluşmaz. Herhangi bir çalışmanın anlamlı bir parçası, onun şartlarını anlamaya bağlıdır. Sanat eğitimi müfredatında estetik ise, birinin ne gördüğünün niteliklerini ifade etmek (yargılamak) üzere oluşturulmuş teorik temeller ile ilgilidir. DBAE estetik beğeni düzeyinin gelişmesi, estetik algı oluşturma, sanat eseri üzerinden estetik duyguların yaratımını hedeflemektedir.

2.2.1. Eleştiri

“Sanat eleştirisi; sanat hakkında yazmak ya da konuşmaktır. Sanat eleştirisi, bireyi ve toplumu kişisel sanat olayları ya da çalışmalarını takdire ve anlamaya doğru yönlendirir. Anderson, 1993: 199)”

Tansuğ’a göre eleştiri (1988:30,33), insanın kendi kendisini kavrama ve açıklama yöntemidir. Temel eleştirel eğilim insanla sanat eserinin iç içe kaynaşması sürecini kapsar. Eleştirel yargıların ve sonuçların kitlelere iletilmesindeki temel amacı insanlarda sanat eseri karşısındaki kişisel eğilimleri uyandırmak, onların kavrama ve açıklama çabalarına yardımcı olmaktır. Eleştiri, kendi yargılarını çevreye kabul ettirmeye çalışan bir yöntem değildir. Tansuğ ayrıca eleştiri için tarih ve estetiğin gerekliliğini belirterek,

her ikisinin de eleştirinin amacı olarak, eleştirinin içinde erimiş olarak gerçek anlamlarını bulduklarını ifade etmiştir.

Yine Anderson, (1993:204) “Sanat eserlerini anlamak ve takdir etmek için sanat eleştirisi yaparız” demiştir.

Sanat eleştirisi çalışması, kişinin sanatsal çalışması hakkında onun özgünlüğüne yönelik bir içsel ipuçları araştırması olarak bilgi ve incelemeyi içerir. Sanat eleştirisi, betimleme, çözümlenme, yorumlama ve yargı olmak üzere dört basamakta gerçekleştirilir. İnce ayrıntıların farkına varmak, iyi ve doğru yargıya varmak ve gereken yeni ilişkileri kurmak için bu basamaklar yoluyla yapılan eleştiri, görsel okur yazarlığı ya da algıyı da içine alır. Sanat eleştirisi çalışması ayrıca, dışsal ipuçlarını ya da sanat eserlerinin içeriğine yönelik ilgileri de kapsar. Son olarak da sanat eleştirisi öz değerlendirme yapmak ve sanat eserlerinin karşılaştırması için kullanılır. Sanat eleştirisi “Bu ne hakkındadır? Anlamı nedir? Neden iyidir? Neden değerlidir?” sorularını yöneltilir ve cevap arar (Özsoy, 2007:194-195).

“Öğrenciler eleştirel araştırmanın tarihi etkiler içerdiğini; kim, ne zaman, nerede ve nasıldan öteye gittiğini ve entelektüel tarafsızlığın esasından uzaklaştığını anlamaya başlarlar. Önemli olan sanatın nedenlerini araştırmaktır. Nedeni araştırmak sanat objesinden uzaklaşmayı, ötesine gitmeyi gerektirir. Nedeni keşfetmek sebepleri araştırmaktır, hem akıldan hem kalpten, hem sanatçıdan hem de izleyiciden; neyin ilham verdiğini, altında yatanın ne olduğunu, öncesinde ve sonrasında neyin geldiğini araştırmaktır. Bütün bunlar olasılıkları araştırmak ve eleştirel metodolojiye alternatif aramak için bir çeşit entelektüel cesaret gerektirir” (Stout, 2000:350)

Sanat eleştirisi, bir düşünme biçimi olarak entegre edildiğinde, dünyaya açık bir kapı olabilir (Anderson, 1993:207)

2.2.2. Sanat Tarihi

Sanat tarihi belki diğer alanlardan daha çok, öğrencilere ve yetişkinlere görsel dünyayla ilgili bilgiler verir. Kleinbauer'e göre (1989:207) sanat tarihi, algıyı keskinleştirir ve arındırır. İnce farklılıkları görebilme kabiliyetine ulaşmayı sağlar. Sanat tarihi öğrencilere idrak etmeyi, görsel ifadeleri ve onların ilişkilerini meydana getiren öğeleri anlamayı öğretir. Ayrıca sanat tarihsel bilgiler öğrencilerin seçmesine, reddetmesine, faydalı kavramsal araçları elde ederek imgesel güçlerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır.

Sanat tarihi öğretmenin en önemli amacı, belli bir kültürde ve belli bir zamanda oluşan sanat tarihi bilgisini ya da bir sanat eserinin önemini aktarmaktır. Öğretmenler öğrencilerine sanat eserini ve onun toplumdaki yerini daha iyi anlayabilmeleri için sanat tarihi öğretirler (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997: 33).

Sanat tarihi çalışması, kişinin kendi kültürü ve dünya kültürel mirası hakkında bilgi ve inceleme yapmasının, öğrencinin sanata değer vermesinin ve anlamasının yanı sıra, karmaşık görüş açılarına hoşgörüyü geliştirir. Sanat tarihi araştırmasıyla bağlantılı olarak öğrenciler küresel olduğu kadar kendi kültürlerindeki sanat eserlerini incelemeye ve araştırmaya ihtiyaç duyarlar. Çünkü sanat eserleri geçmişin evrimsel kayıtlarıdır. Eğer bunlar geçmişin anlaşılmasını geliştirmezler ise, günümüzün anlaşılmasına hiç yardımcı olamazlar demektir (Özsoy,2007:194)

Sanatın incelenmesi yoluyla öğrenciler kendi ulusal özelliklerini ve kültürel ilkelerini öğrenebilirler. Biliyoruz ki, sanat eserleri ulusal değerlerin ifadesini en iyi şekilde iletirler. Öğrenciler ayrıca düzenlilik-düzensizlik, oranın gerekliliği, üstün yeteneğin teşviki ve sanat eserleri yoluyla erdemin ve kederin takdir edilmesi gibi insanın doğasının karmaşıklığını da öğrenebilirler. Dolayısıyla, hem varlıklı ve hem de yoksul öğrenciler uygarlıktaki en iyi sanat örneklerine özgürlüklerin kazançları olarak bağlanırlar (Özsoy,2007:194)

2.2.3. Estetik

Güzeldeki uyum unsurunun kime ve neye göre sorularına göre değerlendirilmesi sonucu felsefi temellerle ortaya çıkan estetik kavramının hedefi tabii olarak kişiye ve duruma göre değişebilmektedir. Tunalı, (1996: 201) doğadaki güzellikleri fark etmek için belli bir estetik tavra ulaşmak gerekir ve bu tavrı da insan ancak sanat yoluyla, sanat eğitimiyle elde edebilir demektedir.

Marilyn Galvin Stewart (1995:79-80) 'Estetik ve Sanat Müfredatı' adlı yazısında DBAE içerisinde estetiğin yerine ve önemine değinmiş, geçirilen bu süreç boyunca önemli bir öğenin; öğrencilerin öğrendikleri şeylerin gördükleri kadar basit olmadığını anlamaları olduğunu belirtmiştir. Yine estetik eğitimi ile öğrenciler başkalarının görüşleri üzerinde dikkatle üzerinde düşünerek ve dinleyerek öğrenirken, çocuklar dünyaya daha az dogmatik yaklaşabilmektedirler.

Estetik, sanatta temel sorunlarla ilgilenen, bilimsel araştırma sürecinde genellikle nedeni araştıran, mantığı ve terimlerin dikkatli tanımlamalarını kullanan bir felsefi disiplindir. Estetik çalışma, genel anlamda sanatın doğası, sahası, işlevleri; sanatçı kimdir, sanatın kökeni nedir (yaratıcılık) ve değeri nereden gelmektedir (kişisel ve toplumsal tercihler) gibi konularda bilgi vermeye ve inceleme yapmaya yöneliktir. Bu, kişinin kendi toplumunda sanatı anlamada ve sanatın katkısına eleştirel tepkide gelişmeyi ve farklı düşüncelere, imgelere ve birçok farklı kültüre ait nesnelere hoşgörüyü gerektirir. Bu amaçla estetik “ Bu sanat mıdır? Sanat ne işe yarar?” gibi belli başlı soruları yönlendirir (Özsoy, 2007:193,194).

Duyum bilimi veya duyulur algılar öğretisi anlamına gelen estetik, yalnız güzel nesneyi değil, aynı zamanda güzelin öznel ve tinsel yaşanışını ve yaratılışını da içine almaktadır (Bozkurt, 1992:23).

2.2.4 Atölye Uygulamaları

DBAE'nin disiplinlerinden biri olan sanatsal üretim (uygulama evresi) sanata anlam verme üzerinde temel katkıyı yapmaktadır. Uygulama, düşünmeyi, algılamayı, hissetmeyi, hayal etmeyi ve önemli olarak da aktiviteyi (etkinliği) içeren bir dizi insani yöntemleri gerektirir. Bu yöntemlerle alıştırma yapmak çocukların gelişimine katkı yapar; incelikli yargıyı ve eleştirel duyarlılığın ihtiyacı olan günümüzün karmaşık görsel uyarıcıları ve çeşitli iletişim araçlarıyla anlaşmasına önderlik eder (Özsoy ve Şahan, 2009:211).

Sanatsal uygulama çalışması yeni bir eğilim değildir ama öğrencinin sanat yetenekleri, problem çözme yaklaşımları ve ayrıca anlamlı işaretlerle iletişim kurmak için gerekli tasarım yetenekleri hakkında bilgi ve anlayış geliştirmesi için hala önemlidir. Atölye uygulamaları “Sorun nasıl çözülür?” , “Bu dikkatlice nasıl yapılır?” , “Bu en iyi nasıl düzenlenir?” gibi soruları sorar (Özsoy,2007:194).

Sanat üretimi sürecinde kişisel duygular ve bunların idraki, kritik roller oynar. Bunlar etkinliğe doğru kuvvetli yönelimi sunar; düşünce ve üretim sürecine rehberlik eder ve başarıyı ölçer (Spratt, 1989:1999).

Öğretmen adaylarına ve öğrencilere uygulamalı çalışmaların ne olduğu, niçin öğretildiği, nasıl öğretildiği, çalışmalarını nasıl sıralamaları gerektiğinin öğretilmesinin anlamlı olacağını belirten Kırıçoğlu (1997:42), uygulamalı çalışmaların, sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik gibi öteki sanat disiplinlerini de birleştirdiğini, öğrencilerin kendi gelişimlerini, çalışma ve sonuçlarını değerlendirmelerini ve çalışmalarını güzel bir biçimde sunma yollarını da öğretmenin ünite kapsamı içinde yer alması gerektiğini vurgular.

Bu deneyimler sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik süreçlerle birleştğinde, genel anlamda ilerlemiş bir algı, öğrencinin sonraki çaba ve öğrenmelerini teşvik edecek ‘kendine güven’ duygusu ile sonuçlanmaktadır (Özsoy ve Şahan, 2009:211).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MÜZE EĞİTİMİ VE UYGULAMALARI

3.1. Müze, Müzecilik ve Görevleri

Sözlük anlamı ile müze, “sanat ve bilim eserlerinin veya sanat ve bilime yarayan nesnelerin saklandığı, halka gösterilmek için sergilendiği, yer veya yapı (<http://www.tdk.gov.tr/>)” olarak tanımlanmaktadır. Benzer şekilde, ansiklopedik tanımında da müzenin “tabiat olaylarını ve insan emeğini en iyi temsil eden örnekleri muhafaza eden ve bu örnekleri insan bilgisinin gelişmesi yolunda kullanan bir kurum (Meydan Larousse, cilt 9,182)” olduğu ifade edilmektedir.

Müzeler bir ülkenin en önemli uygarlık göstergelerindedir. ABD’deki müzelere ilişkin istatistiksel veriler bu konunun önemini vurgulamaktadır. ACM ve AAM tarafından yapılan 2005 yılı araştırmalarına göre ABD’de yaklaşık 17.500 müze bulunmakta ve günlük ziyaretçi sayısı 2.3 milyon kişinin üzerindedir. Müze gelirlerinin %35’ini bağışlar, %30’unu sponsorların katkıları, %25’ini devlet desteği ve %10’unu da ziyaretçilerden elde edilen gelirler oluşturmaktadır. 1975 yılında sayısı 38 olan çocuk müzeleri, günümüzde 250’nin üzerine çıkmıştır. 80 çocuk müzesi ise tasarım aşamasındadır (Kutlu, 2012).

Amerika Birleşik Devletleri yaklaşık 17.500 müze ile en fazla müzeye sahip ülke konumundayken, 6.501 müze ile Almanya ikinci, 3.790 müze ile de İtalya en fazla müzeye sahip üçüncü ülke konumundadır. Müzeciliğin gelişmesinde öncü ülkelerden biri olan Amerika’da, son 10 yılda, 3000’i aşkın yeni müze açılmıştır. Çağdaş müzeciliğin ilkelerini çok öncelerden belirlemişlerdir (Naisbitt, 2000).

Müzelerin gelişimleri ve bugünkü müze türlerinin çeşitliliği incelendiğinde, müze tanımının canlı ve gelişerek değişen bir yapı ortaya koyduğu söylenebilir. Müze ve görevlerine ilişkin en genel tanımlama için, dünya çapındaki müzelerin üyesi olduğu

UNESCO'ya bağılı bir organizasyon olan ICOM (International Council of Museums / Milletlerarası Müzeler Konseyi) esas alınabilir. ICOM, "Müze bilimi ve müzelerin idaresi ve faaliyetleri ile ilgili diğer disiplinlerin ilerlemesi amacıyla kurulmuş, müze çalışanları ile müzelerden oluşan Uluslararası bir sivil toplum kuruluşu (ICOM Museum Ethics,1986:1)" olarak tanımlanmaktadır.

ICOM müzeyi 1946 yılında yaptığı bir tanımında, "halka açık sanatsal, teknik, bilimsel, tarihi ve arkeolojik materyalden oluşan tüm koleksiyonları içeren bir kurum" olarak tanımlarken, 2007 yılında yaptığı tanımında ise "toplum hizmetinde ve toplumun gelişmesi için çalışan, halka açık, insanlığın maddi ve maddi olmayan kültürel mirasını ve ortamını eğitim, inceleme ve beğeni için elde eden, koruyan, araştıran, anlatan ve sergileyen kar amacı gütmeyen sürekli bir kurum" şeklinde tanımlamaktadır (<http://icom.museum.../>).

Bugün ICOM, yaklaşık 30000 üye müzeyi ve küresel müze topluluklarını temsil eden, 137 ülke ve bölgeden uzmanları, sorunlarına çözüm aramak ve fikir alışverişinde bulunmaları için karşı karşıya getiren, seçkin bir kurumdur. 1986 tarihinde gerçekleştirilen 15. Genel Kurulu'nda, dünya çapında tüm müzecilik çalışmalarının sağlaması gereken standartların belirlendiği bir rapor olan **Müzecilik Etik Kuralları'nı** oy birliği ile kabul etmiş ve yayınlamıştır. Bu rapor, müzelerin yönetimine ilişkin finansman, bina, personel, erişilebilirlik gibi temel ilkelerden, müze koleksiyonlarının oluşturulmasına, topluma karşı sorumluluklardan, meslektaşlara ve mesleğe karşı sorumluluklara kadar her konuda detaylı yönergeler içermektedir. Bu bağlamda **Müzecilik Etik Kuralları** tüm dünyada referans olarak kabul edilen bir rapordur.

Bu rapordan hareketle müzelerin çalışmalarını genel olarak beş ana grupta yürüttükleri söylenebilir.

Bunlar;

1. Koruma, bakım ve onarım görevleri,
2. Toplama ve biriktirme görevleri,
3. Belgeleme ve arşivleme görevleri,

4. Sergileme görevleri,
5. Eğitsel görevleridir.

Koruma, bakım ve onarım görevleri: Müzeler hem mevcut hem de yeni oluşturulan koleksiyonların düzgün şekilde bakımını ve korumasını sağlamaktadır. Mevcut bilgi ve kaynaklar ışığında, koleksiyonların gelecek nesillere mümkün olduğu kadar iyi ve güvenli bir şekilde aktarılmasını sağlamak zorundadır. Bu görevi yerine getirmeye çalışırken müzeler, koleksiyonların hasar görmesinin bilinen doğal ve yapay nedenlerine karşı uygun çevresel korumanın sağlanması da dâhil olmak üzere, önleyici koruma yöntemleri ve teknikleri hakkında gittikçe artan bilgi birikimine önem vermelidir (ICOM Museum Ethics,1986:12-13).

Toplama ve biriktirme görevleri: Müzelerin en önemli görevlerinden biri koleksiyonlarını sürekli geliştirmek ve eser toplamaktır. Bu yükümlülüğünü satın alma, bağış kabul etme, müsadere, arkeolojik kazılar sonucunda ve karşılıklı eser değiştirme gibi uygulamalarla yerine getirmektedirler. Bu işlemler müzelerin uzman personeli tarafından, müzenin türü ve niteliği göz önünde bulundurularak yürütülmektedir (ICOM Museum Ethics,1986:12-13).

Belgeleme ve arşivleme görevleri: Hem yeni hem de mevcut koleksiyonların, müze içi kurallara ve standartlara uygun şekilde kaydedilmesi ve belgelenmesi önemli bir mesleki sorumluluktur. Bu belgeleme çalışmalarını her nesnenin kaynağına ve müze kabul şartlarına ilişkin ayrıntıları içermektedir. Bununla birlikte numune veriler mümkün olduğunca güvenli bir ortamda saklanmak ve hem çalışanların hem de iyi niyetli kullanıcıların kolayca erişim sağlayabilecekleri sistemlerle desteklenmek müzelerin öncelikli görevleri arasında sayılmaktadır. (ICOM Museum Ethics,1986:12-13).

Sergileme görevleri: Müze, koleksiyonlarını oluşturan önemli parçaları zarar görmeden gelecek nesillere aktarmaktadır. Müzelerin, araştırmalar, eğitici çalışmalar, daimi gösterimler, geçici sergiler ve daha başka diğer faaliyetlerle bilginin oluşması ve yayılması için koleksiyonları kullanma gibi bir sorumlulukları vardır. Müzeler kamu

genelinin makul saatler içerisinde ve düzenli zaman dilimlerinde sergileri görebilmelerini; ayrıca randevu veya daha başka düzenlemeler yoluyla, halkın müze çalışanlarına ulaşabilmesini ve sınırlama getirilen koleksiyonlarla ilgili eksiksiz bilgi alabilmesini sağlamak gibi görevleri bulunmaktadır (ICOM Museum Ethics,1986:12-13).

Eğitsel görevleri: Müzelerin sahip oldukları koleksiyonlar ve imkânlar doğrultusunda, toplumun gelişmesine ve bilinçlenmesine yönelik taşıdıkları sorumluluklarının tümü olarak özetlenebilir. Müzeler okulların amaçlayıp kolaylıkla gerçekleştiremediği, düşünceyi kamçılaman ve geliştiren bir eğitim yapabilecek güce sahiptirler. Koleksiyonlarında seçilmiş, özel değere sahip eserleri sergileyerek, izleyicilerde hayal gücü, yaratıcılık, “güzel” duygusu ve beğenin oluşmasını sağlamaktadırlar (Kuruoğlu, 2002:277).

Müzeler kurulmadan önce farklı toplumlar, önemli olduğuna inandıkları nesne ve koleksiyonları toplamışlardır. Örneğin eski Hindistan’da “chitrashalas” olarak adlandırılan resim galerileri oluşturulmuş; bu galerilerdeki resim ve heykeller bir eğlence kaynağı olduğu kadar eğitim işlevi de görmüş, tarih, sanat ve din eğitimine katkıda bulunmuştur (Ambrose ve Paine: 1993).

Müzelerin bir kurum olarak ortaya çıkmasının ise Avrupa’da mevcut koleksiyonların halka açılmasıyla başladığı bilinmektedir. Hooper-Greenhill, bu gelişimi şu şekilde özetler;

Ortaçağda ekonomik, sosyal ve kültürel yapıdaki değişikliklerin ardından, Rönesans döneminde Akdeniz Havzası’nın dışına çıkılıp yeni kıtaların keşfedilmesi ve bunun sonucunda doğaya yönelik araştırmaların başlaması ile doğa ve dünya ile ilgili her şey de koleksiyonculuk kapsamına girmiştir. 16. ve özellikle 17. yüzyılda koleksiyonculuğa ilgi artmış, kişisel koleksiyonlar oluşturulmuştur. Özellikle saray üyeleri ve soylular tarafından toplanan bu koleksiyonların, aynı zevk, bilgi düzeyi ve sosyal statüde bulunan soylu sınıfa ve din adamlarına açılması ile müze bir kurum olarak yapılanmaya başlamıştır (1999:30).

Bu dönemlerde, Caspar F. Neickel tarafından yazılan 1727 tarihli “Museographia” adlı eserde müze ilk kez önemli bir eğitim aracı olarak tanımlanmıştır (Tezcan Akmehtmet, 2006:49). Bu yüzyılda kitap, ansiklopedi, vb. bilgi kaynakları henüz sınırlı sayıdadır ve herkesin erişimine açık değildir. Bu ilk müzeler daha çok aristokrat toplum üyelerinin ülkeyi ve dünyayı tanınması, bilgisini arttırması için bir eğitim ortamı işlevi görmüştür (Hudson, 1977; Guerrieri, 2002).

Müzelerin halka yönelik “*eğitim*” misyonu ile kurulmaları, Fransa’da başlayan Aydınlanma hareketiyle oluşan toplum yapısı ve onunla birlikte gelen 1789 Fransız Devrimi’nin hemen ardından halka açılmaları ile başlamıştır. 1793’te yeniden düzenlenerek halka açılan Louvre Müzesi devlet politikasının bir parçasıdır. İlk halk müzesi olarak kabul edilen müze, milliyetçilik fikrini yaymak üzere, bir halk eğitimi aracı olarak görülmüştür (Duncan, 1995).

19. yüzyılda müze ve eğitim ilişkisi Endüstri Devrimi’nin etkileriyle gelişmiştir. Bu yüzyılın ikinci yarısında endüstrileşmenin ilerlemesi ve nüfusun şehirlere göç hareketiyle bilim ve endüstri hayatıyla yeniden biçimlenen toplum yapısı müzelerin eğitim açısından yapılanmasında etkin olmuştur (Tezcan Akmehtmet, 2006:50).

Bugün tüm teknolojik olanakları kullanarak ve yeni eğitim felsefeleri ile paralel bir gelişim çizgisinde yürüyerek gelişen, müze eğitimi ve uygulamaları, 19. Yüzyıldan itibaren Amerika ve Avrupa’daki ülkelerin kültür politikalarında ele alınan bir alan olduğu bilinmektedir.

3.2. Müzelerin Eğitsel Görevleri

Müze eğitimi genel olarak dört temel gereksinmeden ortaya çıkmıştır. Bunlar;

- Kendi kültürünü ve farklı kültürleri çok yönlü ve hoşgörülü bir yaklaşımla tanıma, benzerlik ve farklılıkları anlama ve kültürlerarası anlayış ve empati geliştirme,

- Eğitimin kalitesini artırma,
- Çevreyi ve kültürel varlıkları koruma bilincini etkili bir biçimde geliştirme,

Müzelerin, arkeoloji, sanat tarihi ve diğer alanlarda yetişmiş elemanlarını kaliteli hizmet verecek biçimde işlevsel olarak kullanma ve istihdam etme (Baykal ve Paykoç,2000:102).

20. yüzyılda müzeler ve eğitim işlevleri daha yoğun ve ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Müze-eğitim ilişkisine, müze-okul iş birliğine dair çeşitli yöntemler ve öneriler bulunmaktadır. Müzelerin eğitim işlevlerinin kapsamı da her geçen gün genişlemektedir. Tüm bu çalışmalar ve gerekçelerle müzeler, eğitim hayatında yerlerini almaya başlamıştır. Hemen her derse yönelik uygulama alanı bulunan müzeler eğitim-öğretim sürecine daha aktif şekilde dâhil edilmeye başlanmıştır (Şahan, 2005:487).

Dünyada özellikle sanat eğitimi üzerine farklı görüşlerin ortaya çıkmasıyla bu konuda müzelerden nasıl yararlanılabilir? Sorusunu da gündeme getirmiştir (Artut,2009:111). Müze eğitimi bu gelişmelerle ayrı bir uzmanlık ve eğitim gerektiren bir alan olmuştur.

İlk uzman müze çalışanları grubu, eğitsel çalışmalar için özel olarak insanların atanmasıyla ve müzelerdeki ilk uzman gruplar haline gelmeleriyle bir forum oluşturmuşlardır. 1948 yılında Londra’da Uluslararası Müzeler Konseyi’nin (ICOM) Çocuk Konuları Bölümü’nün bir toplantısının ardından, Müzelerde Çocuk Etkinlikleri Grubu kurulmuştur. Bu grup ICOM’un gayri resmi İngiliz Ulusal Eğitim Komitesi olarak görev yapmıştır. 1963’te grubun adı Müzelerde Eğitim Hizmetleri Grubu (GEM) ve 1970’lerin sonunda Müzelerde Eğitim Grubu olarak değiştirilmiştir. Grubun adının bu şekilde arka arkaya değiştirilmesi “Müze Eğitimi”nin doğasının algılanışında yeni bir değişikliği yansıttığı söylenebilir (Hooper-Greenhill,1999).

Müze ve eğitim kavramlarının buluştuğu müze eğitimi kavramı; tarihsel bir fenomen, pedagojik bir disiplin olduğu kadar müzecilik servisini, öğrenme ve sosyalleşme gibi birçok öğeyi de içinde taşır. Müzedeki öğrenme okuldaki gibi okulöncesi, ilköğretim ya da yüksek öğretim gibi belirli kademeler ile sınırlı

değildir, tüm yaşam boyu devam edebilir, çünkü müze bir insana her yaş döneminde ona “tüketebileceği” olanakları sunar. Müze eğitiminde beş duyuyu kullanarak, keşfederek, araştırarak, bizzat uygulamalara katılarak daha etkili ve kalıcı yaşantılar elde edebilirler. Bu özellikleri nedeniyle müze eğitimi, müzeden hareketle ve müze yoluyla öğretmek olarak da tanımlanabilir (Adıgüzel,2006:33-34).

“Müze Eğitimi”, başka bir deyişle **“Müze Pedagojisi”** artık bir bilim dalına dönüşmüştür. 90’lı yıllardan bu yana gelişen yapılanmacı (konstrüktivist) öğrenme yaklaşımı müzelerde pasif öğrenme yerine aktif öğrenmeyi yaygınlaştırmıştır (Aksoy, 2010:20). Bu yaklaşım paralelinde Hooper-Greenhill müze eğitimi bazı temel ilkelere dayandırır;

1. Müze eğitimi sürekli, açık uçlu ve yaşam boyu bir eğitimidir. Müze eğitiminde öğrenmenin yaşam boyu sürdüğü ve formal eğitimle sınırlı olmadığı kabul edilmektedir.
2. Müze koleksiyonları ile hedef kitle arasında ilişki kurmak gerekir. Koleksiyonların içeriklerinin, mesajlarının ziyaretçinin kolaylıkla ve ilgisini çekecek biçimde edinmesi gereklidir.
3. Ziyaretçinin çevreyle ve nesnelere etkin bir iletişim içinde olması sağlanmalıdır. İzleyicinin nesneye sadece müzede ulaşması şart değildir, müze elindeki nesnelere bir kısmını ziyaretçiye götürebilmelidir ki bunun en etkili yolu ödünç verme sisteminin kurulmasıdır.
4. Her müzenin sunduğu eğitim kendine özgüdür. Müzenin ve koleksiyonlarının türü, müzenin gelenekleri, personelinin uzmanlığı ve en önemlisi müzenin eğitim politikası sunulan eğitimi özgün kılan etkenler arasındadır.
5. Müzenin koleksiyonları ile ziyaretçilerin gereksinimleri ve ilgileri arasında ilişki kurmak esastır.
6. Koleksiyonları incelemek ve eğitim için uygun nesnelere seçmek, bağlantılarını kurmak ön koşuldur.
7. Müze eğitiminde olguları - bilgileri iletmekten çok duyulara, estetik duyarlılığa, düşünme gücüne, yaratıcılığa ve eleştirel yaklaşıma yönelmek önemlidir.

8. Müzedeki öğrenme “nesnelere öğrenme” dir, duyuuları temel alır, yaşantıya dayanır. Nesne “belge” gibi iş görür, bilgiyi tutar ve kaydeder, biz daha fazlasını öğrendikçe değişmekle kalmaz, aynı zamanda bize ne bildiğimizi hatırlatan bir kapasiteye sahiptir.

9. Müze eğitimi zorunlu değil, gönüllüdür. Ziyaretçi müzeye özgür olarak gelir, gider ve sergileri ilgilerine göre gezer. Ziyaretçiyi çekmek, uyarmak ve sergiye bakmaya ikna etmek gerekir.

10. Müzedeki öğrenmenin hoşla gitmesi ve haz vermesi beklenir çünkü müze eğitimi eğlenme ve boş zamanların değerlendirilmesi kavramları ile yakından ilgilidir.

11. Müzedeki öğrenme, somuttan soyuta giden düşünceyi geliştirir. Müzede öğrenmenin temeli duyuuları kullanmaktır, dolayısıyla müzenin uygun koşullarda nesnelere yakından gözlemlemeye, elle yoklamaya olanak sağlaması gerekmektedir. Bu sayede bilinenden bilinmeyene, somuttan soyuta ve gözlemden genellemeye ulaşmak olanaklıdır (Hooper-Greenhill, 1999:102).

Buradan da doğrudan anlaşılacağı gibi müzelerde nesnelere toplanıp korunmasından öte, özellikle “halkın eğitimi ve toplumun gelişmesi” vurgusu öne çıkmış, amaç haline gelmiştir. Müze, toplama ve koruma görevlerini sürdürmekle birlikte başta bu amaca hizmet eden bir araç haline almıştır (Aksoy, 2010:18).

3.3. Dünya'da Müze Eğitimi ve Uygulamaları

Müze içersindeki bir yaşantı yolu ile gerçek sanat eserleri, kültür varlıkları ve özel eğitimciler aracılığıyla gerçekleştirilen bir öğrenmenin önemi, başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere, gelişmiş ülkelerin çoğu tarafından bilinmektedir. Müzecilik kapsamında verdikleri hizmetleri, devletin ve eğitime yatırım yapan özel kurumların işbirliğini ve katkılarını incelediğimizde, bu tespitin doğruluğuna tanık olmaktayız.

Özellikle son 15 yıl içerisinde dünyadaki müzelerin bir geçiş ve değişim döneminde bulunduğu, modern müzeden post-modern müzeye doğru bir dönüşüm olduğu düşünülmektedir (Hooper-Greenhill,2001). Buna bağlı olarak, müzelerin her tür ziyaretçisi ile olan ilişkilerinin niteliğinin de değişim göstermekte olduğu, bu konuda yapılmış çeşitli araştırmaların incelenmesi ile görülebilir.

Pek çok ülkedeki üniversitelerde müzecilik ve müze eğitimi formasyonu veren bölümler açılmıştır. Ayrıca bir profesyonellik ve disiplinler arası yaklaşım gerektiren bir konu olan müze eğitimi ve uygulamaları için müzelerde de farklı yapılanmalar ortaya çıkmıştır (Tezcan Akmeahmet, 2006).

Müze eğitiminin, Hooper-Greenhill'e göre iki ana iletişim yöntemi bulunmaktadır. Kitle iletişimi ve kişiler arası iletişim; ya da başka kavramlarla söylersek uzaktan öğrenme ve yüz yüze öğretme. Gösterimler, sergiler, yayımlar, videolar, öğretmen eğitim paketleri, öğretmen takımları, ödünç verme hizmetleri, gezici müze hizmetleri gibi müze hizmetleri uzaktan öğrenme yolu yani kitle iletişimi yöntemlerinden bazılarıdır. Elle yoklama, çizim yapma, maket yapma, müze gezileri, konuşma, drama-rol yapma, deney yapma, konferanslar ve müze atölyeleri ise yüz yüze öğretme yoluyla eğitime yani kitleler arası iletişime örnek olarak gösterilebilir. Müzede yüz yüze öğrenme potansiyeli oldukça geniş ve esnektir. Koleksiyonlar, sergiler, binalar, personel, müze dükkânı vb. hepsi öğrenme ve öğretme kaynağı olabilir yani farklı bir ifade ile müze eğitimi için birbirinden bağımsız çok sayıda nesne önceden belirlenmiş bir temayı öğretmek için özgürce kullanılabilir (1996).

Günümüzde The MoMA, Guggenheim, The Getty Center, De Young, Louvre, British Museum gibi müzeler başta olmak üzere, sanat eğitime yönelik programlarda ve uygulamalarda standart bir tanımlama ve tasnif bulunmamaktadır. Eğitim hizmetlerini ilk ve orta öğretim, kolej ve üniversite öğrencileri, eğitimciler, gençler, yetişkinler, engelliler vs. gibi başlıklar altında düzenlemişlerse de, her kurum etkinliklerini adlandırmada ve süreçleri tasarlamada farklılıklar göstermektedir. Buna rağmen, özellikle Amerika ve Avrupa'nın önde gelen sanat müzelerini incelediğimizde, Hooper-Greenhill'in "yüz yüze" ve "uzaktan eğitim" olarak iki ana başlığa ayırdığı müze eğitimi ve uygulamaları, özellikle sanat eğitimi ekseninde düşünüldüğünde, biraz daha detaylı ve alt başlıklara ayrılmış olarak tasnif edilebilir.

Bu bağlamda, Müze eğitimi ve uygulamalarını Müze-Okul, Müze-Öğretmen, Müze-Halk ve İnternet üzerinden verilen hizmetler olarak dört ana başlıkta toplayabiliriz.

3.3.1. Müze-Okul İşbirliği Ekseninde Müze Eğitimi ve Uygulamaları

Müze-Okul işbirliği, öğrencilerin sınıf ortamındaki öğrenim ve deneyimlerinin kalıcılığını ve etkinliğini arttırmak ve müfredat desteği bağlamında okulun sağlayamayacağı öğrenme ortamlarını sağlamak için, okul ve müzenin ortaklaşa eğitim programları yürütmesidir. Bunun yanında müze-okul işbirliği çoklu gezi programlarını da kapsayan, kurumlar için özel olarak planlanan eğitim etkinliklerini de içeren profesyonel bir eğitim çalışmasıdır.

Bu bağlamda önceleri birçok ülkede müzeler, ödünç malzeme ve ürettikleri kopya eşyaları vererek okullarda müze köşesinin oluşmasına katkıda bulunmuşlardır. Gönüllü öğretmenlere müze bilimi ve kendi müzeleri hakkında bilgiler vererek müze eğitim ilişkisini başlatmışlardır (San,1998:21).

Müzelerdeki eğitim programları ve etkinlikleri çoğunlukla müzelerin eğitim departmanı ve sınıf öğretmenin ön hazırlık çalışmaları ile dersin konusu ve hedefleri doğrultusunda planlanarak, yüz yüze gerçekleştirilir. Programların içeriği, öğrencilerde merak duygusu uyandırarak, bireysel ve akademik becerilerini geliştirmek temel

stratejisine dayalıdır. Yoğun tartışmalar ve sanat çalışmaları ile paralel yürütülen eleştirel düşünce etkinlikleri ile öğrencilerin kişisel deneyimleri ve sınıf içi öğrenmeleri gerçek sanat eserleri yolu ile bağlanmaktadır.

Hizmet ve donanım kalitesi bakımından, dünyanın önde gelen müzelerinde okulların etkinlik ve programlardan yararlanma süreci, ders öğretmenin veya okul yöneticisinin müze ile irtibata geçerek, bir “talep formu” doldurması ile başlamaktadır. Günü birlik veya birkaç günlük programlar için olan bu talep formu, Müzelerin ziyaretçi potansiyeline ve eğitim programlarının yoğunluğuna göre değişmekle birlikte en az dört hafta öncesinden istenmektedir. Müzelerin bu tür formlar aracılığı ile istedikleri bilgiler genel olarak şu şekilde özetlenebilir;

Öğretmenin sınıfı ile gerçekleştirmek istediği eğitim etkinliği ve faydalanmak istedikleri uygulama,

Dersin konusu, özellikle görmek istedikleri koleksiyon ve/veya galeri,

Alternatifi ile belirtilmiş bir gezi tarihi,

Katılımcı sayısı ve öğrencilerinin buldukları yaş, eğitim düzeyi varsa özel durumları,

Hangi tip ve kaç adet araçla müzeye gelineceği (Toplu taşıma araçları, özel araç vs.),

Müzenin restoran, kafeterya veya kütüphanesinin kullanılıp kullanılmayacağı, v.b.

Sonraki süreçte müzenin eğitim departmanı başvuru sahibine geri dönüş yaparak, işbirliği içerisinde eğitim etkinliğinin, öğrencilerin müzenin kapısından girmelerinden, program sonrası araçları ile ayrılmasına kadar her adımını ayrıntılı bir şekilde planlarlar.

Bir veya birkaç günlük eğitim çalışmalarının dışında, çoklu okul-müze programları ve kurumlar için özel olarak planlanan eğitim etkinliklerini içeren profesyonel yaklaşımlar da

bulunmaktadır. Bu çalışmalar için New York, Venedik, Bilbao, Berlin, ve Abu Dephi olmak üzere dünyanın önemli 6 şehrinde şubesi olan Guggenheim Müzesi'nin, **LTA - Sanat Yoluyla Öğrenme (Learning Through Art)** adlı programı güzel bir örnektir.

Sanat Yoluyla Öğrenme programı içerisinde Guggenheim müzesi, okul müfredatı ile entegre sanat projeleri geliştirmek, öğrenmeyi kolaylaştırmak ve sınıf öğretmenleri ile işbirliği içinde çalışmak için bulunduğu şehrin okullarına, deneyimli sanatçı-öğretmenler göndermektedir. Bu öğretmenler tüm müfredat süresince (yaklaşık 20 hafta), öğrenciler ile araştırmakta, incelemekte, tartışmakta ve sanat çalışmaları üretmektedirler. Ayrıca bu 20 haftalık süreçte müzeye yapılan düzenli geziler ile öğrencilerde, sanata karşı yeni bir bakış sağlanarak, sanat ve idealar hakkında eleştirel düşünceler geliştirme konusu desteklenmektedirler.

Program sonunda ise seçilen çalışmalar ile **Çocuklarla Bir Yıl (A Year With Children)** adında müze içerisinde geniş çaplı bir sergi düzenlenmektedir (Bkz. Şekil 1 ve Şekil 2). Müze bu programı 2002 yılından itibaren gerçekleştirmektedir (<http://www.guggenheim.org/new-york/education/school-educator-programs/learning-through-art>).

Şekil 1: "Çocuklarla Bir Yıl / 2012" Sergisinden bir görünüm.

Şekil 2: "Çocuklarla Bir Yıl / 2012" sergisinde çalışmalarını hakkında konuşan çocuklar.

Okul-müze işbirliği kapsamında baktığımızda, kolej ve üniversite düzeyi öğrenciler için açılan staj programları da bu kategoriye girmektedir. Öğrencilerin güz, bahar, yaz ve 12 aylık gibi tercihler ile katılabilecekleri bu çalışmalar, gençlerin gönüllü olarak müzelerin çeşitli bölümlerinde görev ve sorumluluk almalarıdır. Burada amaç, müzenin misyonu çerçevesinde, öğrencileri koleksiyonlar ve organizasyonlar sistemi hakkında bilgi sahibi yapmak, müze çalışmaları konusunda teorik ve pratik eğitim vermek, en önemlisi de gençlere çağdaş toplumlarda müzelerin rolünü kavratmaktır.

Bu staj programları müzenin türü ne olursa olsun, çok farklı deneyim hedeflerine hizmet edebilmektedir. Öğrenciler ilgileri doğrultusunda müzenin herhangi bir personeline yakın olarak çalışırlar. Galeri ve sergi salonlarından, kütüphaneye, rehberlik hizmetlerinden, tercümanlığa, arşivden, sergi planlama birimine, grafik tasarım biriminden, pazarlamaya, üyelik işlemlerinden, yönetim bölümüne kadar onlarca ayrı bölümde öğrencilere staj imkânı sunulduğu dünya çapında çeşitli müzelerin internet ortamında incelenmesi ile görülmektedir.

Şehir üniversiteleri ile müzeler işbirliği özellikle Amerikan Üniversitelerinde yaygındır. Metropolitan Müzesi ile Güzel Sanatlar Enstitüsü yetenekli gençlerin müzeci olarak yetişmelerini sağlayan, destek veren kurum olarak görev yapmaktadır. Metropolitan Müzesi; Columbia Üniversitesi ile New York şehir üniversiteleri ile karşılıklı çalışmalarını sürdürmektedir. New York Devlet Üniversitesi Toledo (Ohio) Müzesi ile New York ve Michigan Üniversiteleri Metropolitan Müzesi ile ortak çalışmalar yürütmektedirler

Amerikan Üniversitelerine nazaran İngiliz üniversiteleri ile müzeler arasındaki resmi ilişkinin boyutları birkaç örnekle sınırlıdır. Bradford Üniversitesi, Bradford Ulusal Fotoğraf, Film ve TV. Müzesi ile ortaklaşa medya iletişimi konusunda eğitim ve uygulama çalışmalarını yürütmektedir (Erbay,1998:49).

Müzelerin staj programlarında da ortak işleyişleri olduğu kadar, farklılık gösterdiği, birbirinden ayrıldığı uygulamalara çok sayıda örnek verilebilir. Örneğin, ABD’de San

Francisco Güzel Sanatlar Müzesi'nde **Müze Elçileri (Museum Ambassadors)** adlı ödüllü bir staj programı bulunmaktadır. Bu programda lise öğrencileri, ilkökul sınıflarına ve halktan guruplara sunum yapmak ve müze gezileri süresince liderlik edebilmek için eğitim almaktadırlar. Gençler buldukları eyaletteki sınıfları ve toplum merkezlerini ziyaret ederek, sergiler ve/veya kalıcı koleksiyonlar hakkında kendilerinden küçük öğrencilere sunum yapmakta ve küçük guruplarla katılımlı etkinlikler düzenlemektedirler. Müze Elçileri, müzede öğrenciler ile gerçekleştirilen gezi programları esnasında ise, çocukların gördüklerini yorumlamalarına ve tartışmalarına yardım etmektedirler (<http://deyoung.famsf.org>).

Müzeler bu gibi programlara, genelde Eylül/Ekim aylarında akademik dönem için, Mart/Nisan ayında ise yaz dönemi için olmak üzere genelde yılda iki kez alım yaptıkları ve katılımlı gençlere eğitim faaliyetleri ve sunumlar için asgari ücret ödenmekte oldukları görülmüştür.

Müzelerin Okullar ile işbirliği içerisinde gerçekleştirdiği bu gibi program ve eğitim uygulamalarının dışındaki çalışmalar, daha detaylı ve tasniflenmiş olarak; Müze-Okul işbirliği ekseninde tek aşamalı, iki aşamalı ve üç aşamalı olmak üzere 3 başlıkta incelenebilir.

3.3.1.1. Tek Aşamalı (Tek Oturumlu) Uygulamalar

Tek aşamalı veya tek oturumlu uygulamalar eğitim etkinliğinin tek bir oturumda başlayıp sona ermesidir. Bu uygulamalar sınıf ve okul içinde, müzede veya farklı alanlarda çeşitli şekillerde gerçekleşmektedir.

Sınıf içi etkinliklerde müze, eğitim programına katılacak öğrenci grubunun öğretmeni ile yaptığı ön hazırlık çalışmasıyla oluşturduğu eğitim paketi ile bir personeli sınıfa göndermektedir. Sonrasında önceden planlandığı şekliyle süreç yönetilir. Müzeyi temsilen uzman bir eğitimcinin çalışmaya liderlik edebileceği gibi, staj programlarında yetiştirmiş gençlerden oluşan bir grup da sınıf ortamına giderek etkinliği yönetebilmektedir.

Müzenin koleksiyonları, galerileri veya eğitim materyalleri ile yapılan sınıf içi bir uygulama bu kategoriye girerken, sınıfın müze içerisindeki herhangi bir galeride veya stüdyoda yaşadıkları deneyim de bu kategoride sayılmaktadır.

Bunlara ek olarak müzelerin, **Geçici Sergi Okul Programları** (Temporary Exhibition School Programs) adı altında, okul içlerinde, belirli temalar çerçevesinde sergiler düzenleyerek eğitim hizmeti vermeleri de bu başlığa dahil edilebilir.

Dünyada müzelerin hali hazırda verdikleri eğitim hizmetlerinin çoğu, tek aşamalı olarak gerçekleştirilen müze eğitimi ve uygulamalarıdır. Bu uygulamalar öğrencilerin müzelerde rehbersiz serbest geziler yapması, müzelerin galerilerinde uzman eğitimciler ile eleştirel düşünce becerilerini geliştirecek etkinlikler yapması, donanımlı sanat stüdyolarında sanatçılarla ve/veya eğitimcilerle çeşitli tekniklerde sanatsal uygulamalar yapması veya müze eğitimcilerinin sınıf ortamına gelerek, öğrencilerin sergiler ve koleksiyonlar hakkında bilgi alabilecekleri bir ortam oluşturması gibi çeşitlendirilebilir.

Örneğin, ABD'nin New York kentinde bulunan The MoMA'da (The Museum Of Modern Art / Modern Sanatlar Müzesi) gerçekleştirilecek bir okul ziyareti için sınıf

öğretmenin en az bir ay öncesinden, talep formu ile müzeye başvurması gerekmektedir. Müze ile işbirliğine geziyi ve dersi planladıktan sonra, öğrencilerin müze içerisinde ders konusuna hizmet eden bir galerideki üç veya dört eseri, uzman eğitimciler liderliğinde derinlemesine inceleyebilecekleri bir ortam sağlanmaktadır. MoMA bu programda en fazla 30 öğrenci ile çalışmakta ve ilköğretim düzeyi öğrenciler için 60 dk, orta öğretim düzeyi öğrenciler için ise 75 dk. gibi bir süre ayırmaktadır. Yerel öğrenci grupları için ücretsiz verdiği bu hizmet için MoMA, diğer öğrenci grupları için 60 ila 200 dolar arasında değişen bir ücreti program öncesinde talep etmektedir.

Yine aynı müzede gerçekleştirilen “MoMA sınıfta (MoMA in the classroom)” adlı programda ise müze, detaylı ve geniş kapsamlı bir eğitim paketi ile bir eğitimcisini sınıf ortamına göndererek, öğrencilerin müzeye gelmeden de müzedeki eserler, sergiler ve etkinlikler hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak ve öğretmen ile işbirliği içerisinde müfredatı destekleyecek bir ders işlenmesine yardımcı olmaktadır (<http://www.moma.org/learn/groups/k-12#guided>).

Tek aşamalı uygulamalar kapsamında incelediğimizde, misyonunu “Kamuya ilham vermek ve eğitim ortamı sağlamak için, müzeciliğin en yüksek standartlarına ve uygulamalarına uygun olarak, dünya çapında farklı sanatsal gelenekleri temsil eden yüksek kalitedeki sanat eserlerini toplamak ve yorumlamak” olarak belirten, ABD'deki Chicago Sanat Enstitüsü'nde (Art Institute of Chicago) 1'den 3. sınıfa kadar olan öğrencilere **Çok Yerden Sanat** (Arts from Places), **Geçmişten İpuçları** (Clues from the Past), **Birey, Aile ve Toplum** (Self, Family and Community), **Sanattaki Hikâyeler** (Stories in Art), 4. ile 5. sınıf öğrencileri için ise **İzlenimciliğe Giriş** (Introduction to Impressionism), **Sanat yoluyla Amerika'yı Öğrenme** (Learning About America Through Art) gibi farklı içeriklerde, çok sayıda program sunulmaktadır (<http://www.artic.edu/learn/teachers/student-tours/docent-led-tours>).

Çok Yerden Sanat adlı programda müze eğitimcileri eşliğinde öğrenciler, en fazla 90 kişilik bir grup halinde, farklı coğrafya ve dönemdeki sanat eserlerinin benzerliklerini ve farklılıklarını incelerken, eleştirel düşünme becerilerini geliştirmektedirler.

Geçmişten İpuçları programında ise amaç öğrencilerin, sanatsal çalışmaları birer ipucu gibi kullanarak, eski çağlardaki insanların inançları ve dünya görüşleri ile ilgili söyleyebileceklerini ortaya çıkarıp, onların araştırmacı özelliklerini bilemektir.

Birey, Aile ve Toplum başlığındaki çalışmada öğrenciler sanatçıların aileleri ile olan ilişkilerini ve kendilerini ifade etme yollarını inceleyerek, küçük grupların toplumu oluşturması olgusu üzerine tartışmalar gerçekleştirirler.

Bir diğer eğitim programı **Sanattaki Hikâyeler**'de ise öğrenciler, sanatçıların görsel hikâye anlatma tarzlarını, karakterler, mekân, kurgu, hareket gibi unsurları tartışarak keşfetmeye çalışmaktadırlar.

İzlenimciliğe Giriş adlı programda, öğrenciler 60 dakikalık bir derste, izlenimciliği konu, teknik ve üslup açısından araştırarak, bu sanatçıların eserlerini önceki ve sonraki dönem sanat çalışmaları ile karşılaştırmaktadırlar.

İçerik açısından dikkat çekici bir program olan **Sanat Yoluyla Amerika'yı Öğrenme** de, öğrencilerin Amerika Birleşik Devletleri'ni şekillendiren fikirleri, kişileri, olayları ve mekânları konu alan sanat eserlerini izleyerek, daha kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmelerini ve milli bilinçlerini güçlendirmelerini sağlamak üzere planlanmıştır.

Tek Oturumlu uygulamalar başlığı altında, yalnızca müze içerisindeki atölye veya galerilerdeki çalışmalar için de, The Getty Museum'da **Eskiz Galerisi** (Sketching Gallery) adlı etkinlik örnek olarak verilebilir.

Sanatçıların müzelerde desen çalışmaları yapma geleneğinin bir devamı niteliğinde yürütülen bu çalışmada, öğrenciler uzmanlar gözetiminde öncelikle, sanatçıların eskiz ve yağlıboya eserlerinden, sonrasında da heykel çalışmalarından çizim egzersizleri yapmaktadırlar. Öğrenciler hem geleneksel sanatın ilham vericiliği ile motive olmakta hem de akademik sanat eğitimi programlarındaki el göz koordinasyonunu geliştirme çalışmalarında bulunmaktadırlar. Müze bu hizmeti Pazar günleri hariç haftanın her günü

hizmet saatleri içerisinde ücretsiz olarak vermektedir (<http://www.getty.edu/education/index.html>).

Öğrencilerin çizim ve uygulama çalışmaları eşliğinde, izleyerek ve tartışarak öğrenme ortamının sağlandığı müze etkinlikleri de bulunmaktadır. British Museum'daki **Sanat Galerisi Oturumları** (Gallery Art Sessions) gibi programlarda, katılımcılar batılı ve batılı olmayan çeşitli kültürlerle ait nesnelerin aralarındaki bağlamı inceleyerek, yaratıcı ve deneysel araştırmalar yapma konusunda cesaretlendirilmektedirler. Öğrenciler kendi çalışmaları, çağdaş sanat pratikleri ve toplum arasındaki bağlantıları kurmaya teşvik edilmekte, bunun yanı sıra lâteral ve eleştirel düşünme yeteneklerini geliştirmektedirler. Bu atölye çalışmaları ve toplantılar, koleksiyonlar ve çağdaş sanat pratikleri hakkında geniş bilgi ve birikime sahip sanatçı-egitimcilerden oluşan, uzman bir ekip liderliğinde yürütülmektedir. Bu uzmanlar ayrıca ilgili müfredatın gereksinimlerinin farkındadırlar. Oturumlar, kimlik, takı, güç ve statü, toplama, heykel, mimari ve çevre, gerçekçilik/soyutlama, desen, yaşam olayları/törenler ve ritüeller, sınav teması gibi çeşitli temalar bağlamında gerçekleştirilmektedir (http://www.britishmuseum.org/learning/schools_and_teachers/resources.aspx).

Eğitim programların işleyişleri, müzelerin yapılanmaları ve donanımları ile doğru orantılı olarak farklılık gösterdiğinden, bir standarda indirgemek güçtür. Örneğin; British Museum "Sanat Galerisi Oturumları" hizmetini en az 6 hafta önceden randevu vererek gerçekleştirmektedir. Her okul için gün içerisinde en fazla 4 oturumda toplam 80 öğrenci ile katılma imkânına sahiptir. Ancak De Young Müzesi, küçük gruplarla çalışarak, öğrencileri kalıcı koleksiyonlarla temsil edilen sanat, sanatçı ve kültür hakkında konuşmaya cesaretlendirmek amacına dayalı, ücretsiz olarak sunduğu, tek oturumlu eğitim uygulaması, **Odaktaki Galeriler** (Galleries in Focus) için en az 8 hafta öncesinden randevu alınmasını istemektedir.

3.3.1.2. İki Aşamalı (İki Oturumlu) Uygulamalar

İki aşamalı müze eğitimi ve uygulamaları şu şekilde çeşitlendirilebilir;

- Sınıfta bir ön hazırlık çalışması ile başlayıp müzede sonlanan uygulamalar.
- Müzedeki bir eğitim etkinliğinin ardından sınıftaki bir değerlendirme ve pekiştirme dersi ile sonlanan uygulamalar.
- Müze içerisinde peş peşe iki oturumda gerçekleşen uygulamalar.

Bu eğitim çalışmalarına öğrencilerini dâhil etmek isteyen öğretmenlere, müzeler internet sayfalarından izleyecekleri yol ile ilgili detaylı açıklamaları sunmaktadırlar. Talep ettikleri eğitim programına göre, varsa öğrenci başına ücret gibi gerekli ön koşullar katılımcılar tarafından yerine getirildikten sonra, müzelerin önceden kararlaştırılan tarihlerde bu eğitim uygulamalarını, okul ile işbirliği içerisinde gerçekleştirdiği, kurumların resmi internet sitelerinin incelenmesiyle görülmüştür.

Müze gezisinden önce uzmanlar sınıf ortamına gelerek, sanat, kültür, müzedeki galeriler ve atölyeler hakkında bir sunum eşliğinde güdüleyici bir konuşma yapmaktadırlar. Sonrasında öğrenciler önceden belirlenmiş içerik ve hedefler doğrultusunda müze gezisini veya müzede atölye çalışmasını aynı uzmanların liderliğinde gerçekleştirmektedirler. Ancak kendi personelinin liderliğinde sınıfta gerçekleştirilen eğitim hizmetlerini müzelerin çoğunun, bölgelerinde bulunan okullar için verdikleri görülmüştür.

Müzeler farklı ilgi alanı, düzey ve yaş gruplarındaki öğrencilere farklı sürelerde ve rotalarda programlar uygulamaktadırlar. Örneğin okul öncesi, 1. ve 2. sınıf öğrencileri için 45 dakikalık **Sanat ABC**'si gibi içeriğinde sanat temel etkinliklerin olduğu programlar görülmekteyken, 9-12 yaş gibi daha büyük öğrenci grupları için, Avrupa Sanatı, İspanya Sanatı, Fransa Sanatı, ABD Geleneksel Sanatları, Modern ve Çağdaş Tasarımlar turları gibi 90 dakikalık programların da varlığı bilinmektedir. Sonraki

stüdyo oturumları ile turlar yaklaşık üç saat sürmektedir (<http://www.artic.edu/learn/k-12-teachers-and-students>).

Bu tür programlara daha detaylı örnekler olarak, Chicago Sanat Enstitü'sünde **Cumartesi Atölyeleri** programda yürütülen iki çalışma verilmektedir.

- Pop-Art sanatçısı “Roy Lichtenstein Retrospektifi” temalı bir galeri izlenimi sonrası öğrencilerin, karikatür, baskı ve boya uygulamaları yapma imkânı bulmaları,
- “Deneysel Moda” başlığı altında, çağdaş tasarımları izleyebilecekleri bir galeri gezisinden sonra kendilerine özgü, yenilikçi tasarım denemelerinde bulunmaları.

Müze bu programlar için katılımcılardan 10 ila 15 dolar arasında değişen bir ücret talep etmektedir. Müzelerin eğitim programları için uyguladıkları ücret tarifeleri de müze eğitimi ve uygulama olanakları ve erişilebilirlik hakkında ayrıca ipuçları veren bir olgudur.

Kamuya hizmeti bir gelenek olarak benimsemiş ve bunun devam ettirilmesini öncelikli görevlerinden sayan, 1895 yılında San Francisco'da kurulan **San Francisco Güzel Sanatlar Müzesi** (Fine Arts Museum of San Francisco) ise 2005 yılında “**De Young**” adı altında yeniden açılmıştır. Müze, sanat, mimari ve doğal çevre ile entegre çok yönlü bir yapı olarak kurulmuş ve bugün özellikle eğitim hizmetleri açısından dünyada öncü niteliklere sahip bir müze haline gelmiştir. Kurum **Müfredat Destekli Ziyaretler** (Curriculum Supported Visits) başlığı altında çeşitli iki aşamalı uygulamalar gerçekleştirmektedir. Öğrencilere görsel düşünme stratejilerini ve sınıflarındaki gezi öncesi hazırlıklarını kullanarak, stüdyolarda sanat objelerini yakından incelemeler ve yazılı egzersizlerle desteklenmiş programlar uygulanmaktadır (<http://deyoung.famsf.org/education/curriculum-supported-visits>).

Müzenin bu başlık altında verdiği eğitim hizmetlerinden “**Bakmayı Öğrenme** (Learning to Look)” adındaki programı incelediğimizde, okul öncesi ve ilköğretim düzeyindeki çocuklara, ulaşabilecekleri malzemeler ile kendi gelişimlerini destekleyici çalışmalar yapma konusunda cesaretlendirmenin hedef alındığını görmekteyiz. Bu çalışmalarını müzenin galeri ve stüdyolarında görevli eğitimci-sanatçılar yürütmektedir. Müze öğrencilere çeşitli konu ve tekniklerde ürün odaklı değil, süreç odaklı bir çalışma fırsatı sağlamaktadır.

“Bakmayı Öğrenme” programının sınıf düzeylerine içerikleri, müzenin resmi internet sayfasından edinilen bilgilere göre aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

Anaokulu :Müzedeki görevli sanat eğitimcisi tüm öğrencilerin görebileceği şekilde bir kompozisyon yaratarak, şekiller, çizgiler ve renkler gibi olguları öğrenciler ile birlikte araştırıp, öğrenmeyi sağlamaktadır.

1.sınıf :Öğrenciler çeşitli teknik ve malzemelerle, çizim ve üç boyutlu çalışmalar yaparak, biçim kavramını araştırmaktadır.

2.sınıf :Rehberli müze gezisi sırasında galerilerde renk ve simetri konusuna dikkat çekilmektedir. Sonrasında atölyelerde renk karışımları ve kompozisyon çalışmaları yapılmaktadır.

3.sınıf :Ders içeriğine hizmet edecek galeri gezileri sonrasında, baskı resim malzemeleri ile ritim ve hareket kavramlarının öğrenilmesi üzerine deneysel çalışmalar yapılmaktadır.

Bu aktivitelerin içeriği daha sonrasında sınıf ortamındaki çalışmalarla ötelenebilecek konu ve becerileri de içermektedir.

3.3.1.3. Üç Aşamalı (Üç Oturumlu) Uygulamalar

Üç aşamalı/oturumlu uygulamalar, diğer uygulamalar ile aynı içeriklere sahiptir. Yine öğretmenin talebi üzerine, müzenin uzman eğitimci personeli tarafından, sınıf içi bir ön hazırlık dersi işlenmekte, ardından öğretmen ile planlanan içeriklere ve hedeflere hizmet edecek bir müze gezisi, çeşitli atölye çalışmaları, tartışma oturumları, katılımcı etkinlikler vb. programlar öğrencilere uygulanmaktadır.

Burada üçüncü aşama olarak müze eğitimcisi öğrencileri sınıf ortamında tekrar ziyaret ederek, tüm etkinlikler ve yapılan çalışmalar hakkında genel değerlendirme içeren bir ders daha işlemektedir. Bu programları da çoğu müzenin sadece bölgelerinde bulunan okullara uyguladıkları bir hizmet olarak sınıfladıkları yapılan araştırmalarda görülmüştür.

Sınıf ve müze ortamında gerçekleştirilen eğitim etkinliklerinin yanında, tamamen müze içerisinde başlayıp, birbiri üzerine yapılandırılmış, çoklu oturumlarla gerçekleştirilen, ön hazırlık, galeri ve/veya koleksiyon gezisi, atölye çalışması ve değerlendirme aşamasını içeren müze eğitimi uygulamaları da üç aşamalı/oturumlu uygulamalar kapsamında değerlendirilebilir.

Bu tür uygulamalara örnek olarak da, iki aşamalı uygulamalarda sözünü ettiğimiz Chicago Güzel Sanatlar Müzesi'nin "Müfredat Destekli Ziyaretler" başlığı altındaki diğer bir program olan, "**Sanatla Akıllan**" verilebilir.

"Sanatla Zekileş", California eyaletinin dil sanatları, sosyal bilgiler ve görsel sanatlar derslerinin içeriğinin standartlarını destekleyen 4-12 sınıf öğrencilere yönelik üç parçalı bir programdır. Bu program hazırlık dersleri için ücretsiz müfredat materyalleri sunan, rehberli ve tematik bir sanat aktivitesidir. Sınıftaki hazırlık dersi ve galeri gezileri sonrası, stüdyo çalışmaları ve değerlendirme ile tüm aşamalar müze içerisinde tamamlanmaktadır.

3.3.2. Müze-Öğretmen İşbirliği Ekseninde Müze Eğitimi ve Uygulamaları

Müze-Öğretmen işbirliği, müzelerin öğretmenler için verdikleri mesleki gelişim hizmetleri ve müfredat desteği bağlamında sundukları kaynaklar gibi çeşitli çalışmaların tümü olarak özetlenebilir.

Bugün özellikle Amerika Birleşik Devletleri'ndeki internet sayfaları incelenen sanat müzelerinin hemen hepsinde verilen eğitim hizmetlerinin önemli bir kısmının, öğretmenlere yönelik olduğu görülmüştür. Gerek ABD'de gerekse Avrupa'da, yaşam boyu öğrenme kavramı ile paralel olarak, müzeler öğretmenlere hem kendi alanlarında, hem de mesleki açıdan eksiklik hissettikleri bilgi ve becerileri giderme konusunda imkânlar sunmaktadırlar. Örneğin, British Museum, “**Temel Sanat ve Tasarım Becerileri**” adlı bir program ile uzmanlığı olmayan sınıf öğretmenleri için, sınıflarında sanat derslerini yürütme konusunda destek sağlayacak özel sanat eğitimi ve atölye becerileri konulu kurslar düzenlemektedir. Bu kurslara mesleki etkinlik düzeyini yükseltmek adına gerekli sanatsal pratikleri kazanmak isteyen, her alanın öğretmeni katılabilmektedir (<http://www.britishmuseum.org/learning/>).

Bu programa paralel olarak, yine uzmanlığı olmayan öğretmenler için British Museum, “**Eskiz Defterleri: Pratik geliştirme**” çalışmaları adlı bir program sunmaktadır. 1. ve 2. sınıf düzeyi dersler için, öğretmenlerin kendilerine güvenerek pratik çalışmalar yapma konusunda teşvik edilmeleri ve sanatı ve sanat eserlerini öğrenerek, okullarına yeni fikirler ile geri dönmeleri amacına dayalıdır.

Sanat eğitimcilerine yönelik eğitim ve destek programları bağlamında incelediğimizde, gelişmiş ülkelerdeki müzelerin hizmet çeşitliliği ve erişilebilirliğinin yüksek oranda olduğu söylenebilir. Yalnızca ABD'nin 46 eyaletinde, internet üzerinden de hizmet veren toplam 422 sanat müzesi bulunmaktadır

(http://museumca.org/cgi.bin/cgiwrap/museumca/usa_search.cgi?category=art).

Bu müzelerde, sınıf içi öğretim, yöntem ve tekniklerinin arttırılıp geliştirilmesinden, eğitimcilerin sanat çalışmalarını sürdürebilecekleri atölye ortamlarının sunulmasına, öğretmenlerin yüz yüze ve/veya sanal ortamda tartışmalar ve fikir alışverişleri gerçekleştirebilecekleri forumların oluşturulmasından, müfredat desteği anlamında geniş bir veri tabanının web sayfalarından ücretsiz olarak erişiminin sağlanmasına kadar onlarca farklı türde hizmet verilmekte olduğu görülmüştür.

Getty Müzesi'nde yürütülen bazı çalışmaları, müze-öğretmen işbirliğinin dünyada geldiği noktayı göstermek için örnek olarak verebiliriz (http://www.getty.edu/education/teachers/professional_dev/astw/index.html).

Okul Sonrası Stüdyoları

Aylık olarak belirli bir tema çerçevesinde düzenlenen bu programda, sanat eğitimcilerinin çağdaş sanat hakkında daha donanımlı olmaları ve yeni teknikler öğrenmeleri, grup çalışmaları ile sağlanmaktadır. Ücretsiz olan bu programa katılım için yalnızca kontenjan sınırının engelleyici bir durum olduğu söylenebilir.

Müfredat Atölyeleri

Burada müze, öğretmenlerin müfredat içindeki derslere, konulara ve atölye uygulamalarına odaklanabilecekleri bir program sunar. Amaç ders planlarını, öğretim tekniklerini, faaliyetleri ve örneklemeleri tartışarak sonrasında sınıfta daha etkili bir ders işlemek yolunda adımlar atmaktır.

Getty Müzesi tarafından iki yılda bir hazırlanan, müfredat desteği yayınları da bu program içerisinde ayrıca bir referans olarak alınan, değerlendirilen ve tartışılan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır

ABD'nin herhangi bir eyaletinde bulunan bir sanat müzesinin internet sayfasını incelediğimizde, öğrencilere, öğretmenle ve halka yönelik eğitim hizmetlerini görme olasılığımız, öğretmenler için örnek ders içerikleri ve müfredat desteği anlamındaki hizmetlerle karşılaşma olasılığımızdan daha yüksektir. Bu durum bize müze-öğretmen

işbirliği içerisinde önemli yer tutan eğitimciler için kaynak imkânları sağlamanın, üst düzey profesyonellik, devlet desteği ve yatırım gerektiren bir konu olduğunu göstermektedir.

Öğretmenler için sunulan eğitim hizmetlerini ve müzelerin işbirlikçi yaklaşımlarını, programların detaylarını okudukça daha iyi görmekteyiz. The MoMA ilk ve orta öğretim düzeyi öğretmenleri için şu iki programı sunmaktadır;

“Yarım Günlük Profesyonel Gelişim Stüdyoları” Katılımcıların hem öğretmenlik mesleği, hem de sanat çalışmaları konusunda, bilgi ve deneyimlerini geliştirme imkânı buldukları bir programdır.

“Öğretmen Çalıştayı: Objelerle Öğretme” Öğretmenlere, gerçek sanat eserleri, tarihi eserler ve önemli koleksiyon parçalarını kullanarak, daha etkili ve kalıcı ders işleme becerileri kazandırmanın amaçlandığı bir programdır. Ayrıca müze ve galeri gezileri sırasında kendi gruplarına liderlik etmek isteyen öğretmenler de bu programa katılarak öğrencilerine daha faydalı bir öğrenme sağlamayı amaçlamaktadırlar (http://www.moma.org/learn/teachers/workshops_resources#workshops).

Benzeri bir yapılanmayı De Young Müzesi’nde de görmekteyiz. Müzenin eğitim bölümü eğitimcilerin müze gezilerini planlamalarına yardımcı olmak için oldukça geniş ve çeşitli yazılı materyallerin bulunduğu bir kaynak sunmaktadır. Bunun yanı sıra **“Eğitimci Çalıştayı”** adında, öğretmenlik meslek kimliği olan herkes için ücretsiz olan, eğitim kaynakları ve sergi girişlerinin de dâhil olduğu, yıl boyu süren atölye programları sunulmaktadır. Bu atölyelerde eğitimcilere özel sergiler ve daimi koleksiyonlar tanıtılmaktadır. Atölyeler sanat kavramını, uygulamaları ve var olan ders müfredatını birleştirmeye odaklıdır. Müze tüm eğitim programlarının ön hazırlık, süreç ve değerlendirme bölümlerine ve sınıf içi öğrenmelere destek olarak verdiği bu kaynakları **“Eğitimciler için Müfredat Kaynakları”** başlığında sunmaktadır

3.3.3. Müze-Halk İşbirliği Ekseninde Müze Eğitimi ve Uygulamaları

Müzelerin potansiyel ziyaretçileri aşağıdaki şekilde listelenmektedir (Hooper-Greenhill,1991).

- Okulöncesi çocuklar, ebeveynler, bakıcılar
- Okul çocukları
- Öğretmenler
- Üniversite öğrencileri
- Aile grupları
- Halk grupları (yetişkinler, yaşlılar, engelliler, vb.)
- Uzmanlar
- Gönüllüler
- Meslektaşlar (diğer müzelerden profesyoneller)
- Örgütlü gruplar
- Turistler

Halk kavramı ayırım yapmaksızın herkesi kapsadığından, müze-halk işbirliği için müzedeki tüm ziyaretçileri konu alan bir başlık denebilir. Ancak, müze-halk işbirliği, müzelere formâl eğitim bağlantısı ile gelenler ve mesleki gerekçelerle profesyonel amaçlı gelenler dışındaki ziyaretçilerine, müzelerin sunduğu tüm hizmetlerin planlanması olarak tanımlanmaktadır. Çocuklara, gençlere, yetişkinlere ve engelli vatandaşlara yönelik programlar bu bağlamda, daha farklı hedefler ve içerikler ile hazırlanmaktadır. Diğer işbirliği durumlarına kıyasla, kişilerin müzelerdeki eğitim ve uygulamalara katılım durumu, bu kapsam içerisinde daha fazla gönüllülük esasına dayanmaktadır.

Müzelerin internet sayfaları üzerinden açıkladıkları misyonlarını incelediğimizde, halka hizmeti ve halkla işbirliğini öncelikli görev olarak kabul ettikleri görülmektedir. Bu işbirliğinin konularından bazıları; sergilerin geniş kitlelere erişilebilirliğini sağlamak, her yaş ve ilgi gurubundan insanları eğitim programlarına dâhil etmek, engelli ziyaretçiler için özel programlar hazırlayarak, güvenli ve konforlu bir gezi süreci

yaşamalarını sağlamak, kütüphane kurmak, uzmanların dışında da her gruptan kişinin yararlanabileceği broşür, katalog, rehber kitap ve CD Rom gibi yayın ve materyaller hazırlayarak uygun koşullarda halka sunmak, şeklinde özetlenebilir.

Günümüzde hali hazırda dünyada müzelerde halka yönelik gerçekleştirilen uygulamalara baktığımızda, okullarından bağımsız olarak, kişisel yönelimler ile programlara katılan öğrencileri görebileceğimiz gibi bütün bir gününü eğlenerek öğrenme deneyimi yaşamak için ayırmış aileleri ayrıca özel konular ve/veya amaçlar doğrultusunda sunulmuş dersler ve programlarda çalışmalarını yürüten her yaştan insanları görmekteyiz.

Gelişmiş ülkelerdeki halkın, bireysel veya grup olarak müzelerde katıldıkları etkinlikleri ve içeriklerini incelediğimizde, müzelerin ciddi bir tasnif ve lokalizasyon gerçekleştirdikleri görülmektedir. Özellikle sanat eğitimi penceresinden baktığımızda, en küçük 3-7 yaş olmak üzere, her yaş grubu için özel programlar bulunmaktadır. Sürekli programların dışında, müzelerin her fırsatta farklı etkinlikler düzenleme çabasında olduğu, internet sitelerinden sundukları aylık programların incelenmesi ile görülmüştür.

Farklı hedefleri açısından New York Metropolitan Müze'sinin halka yönelik programlarının, müze eğitimi ve uygulamalarının gelişmiş ülkelerdeki geldiği durumu anlamak için örnek verilebilir. 3-7 ve 7-12 yaş arası okul işbirliği dışında müzeye bireysel veya aileleri ile gelen çocuklar için “Kütüphanede Hikâye vakti”, “Nasıl Yapıyorlar”, “Pazar Stüdyoları”, “Çizime Katıl” gibi çeşitli programlar bulunmaktadır. “Kütüphanede Hikâye Vaktinde” 3-7 yaş çocuklar ve aileleri ile galerideki konu ile bağlantılı bir hikâyenin eğitimci rehber tarafından sesli olarak okunmakta, ardından gezi yine rehber liderliğinde gerçekleştirilmektedir (bkz. Şekil.3). “Nasıl Yapıyorlar” ise her gün öğle vaktinde gerçekleştirilen 30 dakikalık kısa performansları içeren bir etkinliktir (bkz. Şekil 4). Müzik, resim, heykel, dans vb. farklı alanların sanatçıları uygulamalar yapmakta, bazı teknik detayları çocuklar ile paylaştıkları bir programdır. “Pazar Stüdyoları” her Pazar günü öğleden sonra gerçekleşen, farklı temalardaki 2 saatlik bir serbest çalışma etkinliği iken “Çizime Katıl” gerçek sanat eserlerinden çizim çalışmaları yapılan, her gün düzenlenen bir etkinliktir (<http://www.metmuseum.org/learn/for-kids>).

Şekil 3: New York Metropolitan Müzesi'nde "Kütüphanede Hikâye Vakti" etkinliğindeki çocuklar.

Şekil 4: New York Metropolitan Müzesi'nde "Nasıl Yapıyorlar" etkinliğindeki çocuklar.

Standartları belirlenmiş müze eğitimi ve uygulamalarında çağdaş müzeler artık birbirleri ile de bir yarış halindedir denebilir. Bunu müzelerin aynı yaş ve ilgi gruplarına uyguladıkları programların farklılıklarında ve ötelenmişliklerinde görmekteyiz. Müzeler 12-14 ve 15-18 yaşlar arası gençler için hem okul hem de özel hayatlarına faydalı olacak süreçler sunmakta ve yeni programlar tasarlamaktadırlar. Sanata bir uğraş olarak ilgi duyan ve akademik anlamda ilerlemek isteyen gençler için, “Portfolyo Çalışmaları” düzenlenmektedirler. Burada gençler sanat eğitimi veren kolej veya akademilerin özel yetenek sınavlarına uzmanlar eşliğinde çalışma, portfolyolarını zenginleştirecek atölye çalışmaları yapma ve motivasyon kazanma imkânı bulmaktadırlar. Bu bağlamda müzeler, gençlere her türlü sorularını cevaplandırmaya çalışarak hayatı öğretme çabasındadırlar. Benzeri bir amaca hizmet etme doğrultusunda ise gençlerin meslek seçimi ile ilgili uzman yardım alabilecekleri Metropolitan Müzesi’nin hizmeti olan “Kariyer Sohbetleri” gibi programlar düzenlenmektedir. Müze personeli ile özellikle sanat alanında, ilgilerine göre eğitim alabilecekleri ne tür uzmanlıkların olduğu, nasıl bir yol izlemeleri gerektiği gibi sohbetler gerçekleştiren gençler, konular ile ilgili doküman desteği de alabilmektedirler (bkz. Şekil 5).

Şekil 5: New York Metropolitan Müzesi'nde "Kariyer Sohbetleri" programındaki gençler.

Müze-halk işbirliğinde engelli ziyaretçiler konusunun ciddi özen ve uzmanlık gerektiren bir konu olduğu söylenebilir. Dünyadaki hizmetleri incelediğimizde engelli ziyaretçiler için, engel durumlarına göre farklı programların düzenlendiğini görmekteyiz. İşitme zorluğu yaşayan insanlar için çok sayıda özel sesli rehber cihazlar bulundurularken, sağır ziyaretçiler için işaret dilini bilen rehberleri bünyelerinde bulundurmaktadırlar. Görme engelli ziyaretçiler ise, özel kulaklıkları rehberlerden, kabartma alfabe ile yazılmış açıklamalardan ve galerilerde kendileri için hazırlanmış dokunabilecekleri kopya eserlerden faydalanmaktadırlar. Kısmi görme bozukluğu yaşayanlar için büyük puntolarla hazırlanmış broşür ve rehber kitaplar da sunulan hizmetler arasında görülmektedir. Öğrenme güçlüğü ve gelişim bozukluğu yaşayan ziyaretçilere alanında uzman rehberlik etmekte ve daha az sayılarda gruplar halinde müze gezilerini gerçekleştirmektedirler. Mimari olarak sağlanmış kolaylıklar ise ayrıca bir konudur.

Çağdaş anlamda yapılanmış müzelerde yalnızca eserlerin sergilendiği bölümler, stüdyolar veya galeriler bulunmamaktadır. Müzelerdeki halka yönelik eğitim hizmetleri, etkinlikler ve gezi programlarının içeriği incelendiğinde, insanların müze içerisinde

uzun süreler geçirmesi gerektirdiği görülmektedir. Hatta bazı müzelerin “geceyi müzede geçirmek” başlıklı programları dahi bulunmaktadır. Dolayısı ile ziyaretçilerin gezi sırasında müze dışarısına olan ihtiyacını en aza indirmek gibi bir yapılanma anlayışının varlığı görülmektedir. ABD ve Avrupa'daki kalabalık ziyaretçi dolaşımı olan müzelerinin hemen hepsinde, restoran ve kafeterya gibi ziyaretçilerin beslenme ve dinlenme ihtiyaçlarını giderebilecekleri mekânların bulunduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra her düzey araştırmacılar için kütüphane ve derslikler hizmet vermekte, ayrıca doğabilecek herhangi bir acil durum için sağlık üniteleri de müzelerde bulunmaktadır.

Artık müzeler, halkın eğitici faaliyetlerde bulunabileceği, genel kültürünü arttırıp, ilgileri doğrultusunda becerilerini geliştirebileceği, çeşitli deneyimler kazanabileceği, araştırmalarını yapabileceği, konser, tiyatro, sinema vb. aktivitelere katılabileceği, yemek yiyebileceği, sanatçılarla, bilim insanlarıyla ve çeşitli uzmanlıklardaki kişilerle sohbet etme imkânı bulabileceği bütünleşik yapılar haline gelmiştir. Bu konuda devlet ve sponsor desteği ile her geçen gün hızlı bir gelişme kaydetmektedirler.

3.3.4. Sanal Müzecilik

Müzeler günümüz teknoloji olanakları aracılığıyla erişilebilirliklerini arttırmak ve hizmet alanlarını genişletmek çabası içindedirler. Mimari yapılarını, koleksiyonlarını, etkinliklerini, hizmet politikalarını kısacası haklarındaki her türlü bilgiyi internet ortamına aktarırlar.

Literatüre “**virtual museum**” olarak yerleşmiş bu olgu, Türkçede “**sanal müze**” şeklinde kullanılmaktadır. Türkçe karşılığının “sanal” kabul edildiği “virtual” kelimesi Latincedeki “virtus” (güç, kudret) ve bu sözcükten türemiş “virtualis” (etkili) kelimelerinin anlamlarını kısmen içeren, “bir şey imiş gibi olan ancak gerçekte olmayan” şeklindeki bugünkü anlamına çevrilmiştir (Aarseth, 2001:1).

Sanal müzeler, internete erişim sağlayabilen tüm dünyadan her yaş ve ilgi grubundan insanların faydalanması için geliştirilmiş bir teknolojidir. “Modern müzecilik anlayışın bir yansıması olan “sanal müze” kavramı ile beraber “sınırlar ötesi” tanımlaması da gündemimize gelmiştir (Düzgün,2008:219)”.

İçerik olarak benzer yapılanmalar gösteren sanal müzelerde, müzeler bünyelerindeki koleksiyonlar, geçici sergiler, etkinlikler, eğitim hizmetlerinin çeşitliliği, türleri ve içeriği hakkındaki bilgileri insanlara sunmaktadırlar. Müzeye ulaşım imkânları, kat planları, hizmet saatleri, gezi haritası gibi bilgilerin yanında rezervasyon yapma ve bilet satın alma gibi imkânlar da sunarak, müzeye gelmeden önce ziyaretçilerin gezilerini her açıdan planlamalarına olanak sağlamaktadırlar.

Sanal Müzelerde farklı ilgi gruplarına yönelik hizmetlerin varlığı bilinmektedir. Örneğin, eğitimciler için müfredat desteği kapsamında, sınıf içerisinde kullanabilecekleri ders dokümanları, özel konular için hazırlanmış kaynaklar vb. kişisel bilgisayarlarına kaydedebilecekleri elektronik belgeler ve sunular sanal müzelerde bulunmaktadır.

Gerçek gezi ve eğitim etkinliklerini desteklemenin dışında, müzeler sanal müze olgusunu kendi başına bir eğitim ve hizmet aracı olarak da kullanmaktadırlar. Sanal müzeler aynı zamanda vakitsizlik, mesafe ve fiziksel engel durumlarına da bir çözümdür denebilir. İnternet sayfalarında çocuklar, gençler ve yetişkinler için özel bölümler ve uygulamalar sunmaktadırlar. Çocuklar için özel tasarlanmış ayrıca web sayfaları bulunmaktadır. Burada müzeler internet üzerinden bazı sanatsal ve kültürel kavramları çeşitli eğitici oyunlar ve etkileşimli uygulamalar ile çocuklara öğretmektedirler. Gençler ve yetişkinler için de benzeri hizmetlerin olduğu gibi, müzelerin türü paralelinde, anlatımlı video görüntülerinin yayınlandığı bilinmektedir. Bu hizmetin geliştirilmiş bir örneği New York MoMA'da "**Çevrim içi Dersler**" adında görülmektedir. Bu programda dünyanın her yerinden dileyen kişiler, yılın belirli dönemlerinde 8 haftalık paketler olarak internet üzerinden düzenlenen canlı derslere katılabilmektedirler. Katılımcılar internet üzerinden katılım formunu doldurmakta, kredi kartı ile ödeme yapmaktadırlar. Daha sonra müze katılımcılara bir e-posta ile ders programı ve sisteme giriş yapabilmeleri için bir kullanıcı adı ve şifre göndermektedir. Ders programında belirtilen gün ve saatlerde katılımcılar internet üzerinden sisteme giriş yapmakta, canlı bir şekilde eğitimci ve kendi gibi diğer katılımcılarla ders işlemektedirler. Bu sayede kişiler evlerinden çıkmadan müze eğitimcileri ve aynı ilgi grubundaki diğer insanlarla haftalık tartışmalar ve soru cevap oturumları gerçekleştirebilmektedirler (<http://www.moma.org/learn/courses/online-self>).

Bunun gibi hizmetleri çoğu müze sosyal paylaşım sitelerini kullanarak da sunmaktadır. Kendi sayfalarından yayınladıkları koleksiyonları, etkinlikleri, eğitici videoları, belgeleri eşzamanlı olarak milyonlarca insanın izlediği platformlarda da yayınlamaktadırlar. Sosyal paylaşım sitelerinin mobil teknolojileri aktif olarak kullanması ile de müzeler çeşitli uygulama teknolojileri üreterek, insanların cep telefonlarına kadar ulaşmışlardır. Günümüzde kişiler dünyanın neresinde olurlarsa olsunlar, diledikleri müzeyi ilgileri doğrultusunda inceleme imkânına sahiptirler.

Teknolojinin her geçen dakika kendini aşması ile paralel olarak, sanal müzecilik de hızlı bir gelişim sürecindedir denebilir.

3.4. Türkiye’de Müze Eğitimi ve Uygulamaları

Dünya müzeciliğinde son otuz yıldır yaşanan dinamizm ve yeni yapılanmalar, Türkiye’yi de olumlu yönde etkilemeye başlamıştır. Sözü edilen dinamizm müze sayısının ve çeşidinin artması, müze yönetimlerinin ve mali kaynaklarının çeşitlenmesi, müzelerin yaptıkları sergiler, uyguladıkları eğitim programları ve diğer faaliyetlerle içinde buldukları toplumla daha yakın ilişkiler kurmaları şeklinde özetlenebilir (Pulhan, 2008:157).

Ülkemizde, müzeciliğin önemi kavranmış olsa bile, gereğinin tam olarak yerine getirilmediği gözlemlenmiştir. Bu konuyla ilintili olarak Kaya Özsezgin (2002) “Müzelerimiz ve Sorunları” isimli makalesinde şunları söylemektedir; “Günümüzün sayılı büyüklükte müzeleri, içerdikleri yapıtların görkemi ve zenginliğiyle, birer kültür merkezine dönüşme aşamasını yaşarken, bu şansı yakalamak şöyle dursun, primitif temellerini kurma aşamasına bile gelmemiş olan ülkemizde müzecilik, yakın tarihlerde sınırları çizilmiş ve kapasitesi belirlenmiş, sonra da neredeyse kendi kaderine terk edilmiş yapısıyla, her tür gelişmenin uzağında kalmaya koşullanmak gibi çağdışı bir konuma getirilmiş ve bırakılmıştır.”

Yaşam boyu eğitim sürecinde çok yönlü öğrenme ve yaşam alanları olarak müzelerin, yaşantılara dayalı etkin kullanımını içeren müze eğitimi, tarih ve kültürel zenginlikleriyle Türkiye için yeni ve ihtiyaç duyulan bir alandır. Müze eğitimi, amacı ve konuları, sergileri, objeleri, ortamı, çevresi, insanı merkez alan ve disiplinler arası yönleriyle müzenin, temel eğitim kuramları ve ilkeleri ışığında aktif bir öğrenme ve gelişme alanı olarak kullanılmasını içermektedir (Şahan,2005:489).

Ülkemizdeki müzelerin eğitimsel yönü-işlevi yok denecek kadar azdır. Halkla ilişkiler eğitim birimleri, tanıtım ve eğitim amaçlı donanımlara henüz sahip değildir. Müze görevlileri devlet memurudur. Müze yönetiminde görevlendirilen elemanların Sanat Tarihçisi, Arkeolog veya bu alanda pedagojik eğitim almış kişilerden oluşması beklenmesine rağmen özellikle küçük illerdeki bazı müze yönetici ve görevlileri bu

niteliklerden yoksun, ÷lkemize özgü klasik devlet memuru anlayışı ile istihdam edilmektedirler (Artut,2009:110).

Türkiye genelinde müzelerde toplumun eğitim ve kültürüne katkıda bulunacak eğitim hizmetleri sunabilmesi için müze-toplum ilişkisinin geliştirilmesine, müzelerin eğitim işlevine önem verilmesine ve bu alanda uygulamalar yapıp yaygınlaştırılmasına gerek duyulmaktadır (Tezcan Akmehmet, 2006:59).

Okul-müze işbirliği alanına girebilecek bir anket çalışmasında, müze-okul ilişkisinin plânlı olmadığı, müzelerin okullara eğitim ve tanıtım amacıyla gitmediği, müzelerde özel rehber olmadığı, öğrenciler için özel eğitim programlarının olmadığı, müzelerin tanıtıcı yayınlarının eksikliği, öğrencilerin eserlere dokunma olanaklarının olmadığı tespit edilmiştir. Başka bir araştırmanın sonuçlarına göre Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde öğretmenler yöneticilere oranla müzelerin sanat eğitimi amaçlı kullanımına daha fazla katılmaktadırlar. Yine müzelerin sanat eğitimi amaçlı kullanılmamasının nedenlerini; öğretim programlarının uygun olmayışına, konuyla ilgili deneyimlerinin olmayışına, kendilerine rehberlik edecek uzmanların olmayışına, yeterli zamanlarının olmayışına ve müzelerin sanat eğitimine uygun olmamasına bağlamışlardır (Mercin, 2002:72).

Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı 189 Müze Müdürlüğü, 131 düzenlenmiş ören yeri olmak üzere, ziyaret edilebilir 320 ünite birer eğitim ve bilim kurumu olarak hizmet vermektedir. Ayrıca kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişilerle vakıfların kendi hizmet konularını gerçekleştirmeleri için başvurmaları halinde özel müze açmalarına da izin verilmektedir. Türkiye’de Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün denetiminde 161 adet özel müze bulunmaktadır (<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43253/bakanligimiza-bagli-muzeler.html>)

T.C. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün resmi internet sitesindeki **“Müzelerimizde Eğitim Çalışmaları”** başlıklı bölümde bakanlık müzelerinde gerçekleştirilmiş eğitim etkinlikleri ve müdürlüğün planladığı çalışmalardan söz edilmektedir. Ülkemizdeki eksikliklerin boyutunu tam anlamıyla göstermesi açısından,

internet sitesinde yazan tüm açıklamalar her hangi bir yorum yapılmadan, olduğu şekliyle aşağıda aktarılmıştır.

“Ülkemizde Müzecilik alanında başlayan yeni anlayışlara paralel olarak yaşam boyu öğrenme anlayışı ile müzeleri eğitimin bir parçası haline getirmek, çocuklarda, toplum ve tarih bilinci oluşturma, sanatsal yetenek ve yaratıcı güçlerini ortaya çıkarmak amacıyla Çorum Valiliği ve Orta Karadeniz Kalkınma Ajansınca desteklenen **"Herkes Müzeye"** projesi kapsamında Çorum Müzesinin bir bölümünde **"Çocuk Eğitim ve Uygulama Merkezi"** kurulmuştur.

Çorum Müzesinde gerçekleştirilen eğitim çalışmalarının diğer müzelerimizde yapılan eğitim çalışmalarından ayıran en önemli özelliği müzede gece kalma uygulamasının başlatılmasıdır. Öncelikli olarak söz konusu programın bilimsel yönden desteklenmesi amacıyla Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ile işbirliği yapılarak bu çerçevede fakültenin müfredatında bulunan müze eğitimi derslerinden bazıları Çorum Müzesi Eğitim ve Uygulama Merkezinde gerçekleştirilmekte ve müzece yürütülen projelere de destek verilmektedir.

Söz konusu Merkezde, **"Çorum Sevgi Evleri ve Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO) Öğrencileri İle Müzede Bir Gece"**, Van'da meydana gelen deprem nedeniyle depremzede öğrencilere **"Müzede 2 Gün Faylardan Gelen Kültür Elçileri"** adlı faaliyetler düzenlenmiştir. Ayrıca Nisan ayı içerisinde Bakanlığımıza bağlı Orta Karadeniz Bölgesinde bulunan müzelerdeki uzmanlara müze eğitimi konusunda bir seminer düzenlenmesi planlanmakta olup, çocuklara yönelik eğitim çalışmalarına devam edilecektir.

(<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44050/muzelerimizde-egitim-calismalari.html>)

Buradan da anlaşılacağı gibi Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın nesne merkezli toplama, koruma ve sergilemeye dayalı müzecilik anlayışı devam etmektedir. Ülkemizde özellikle bakanlık müzelerinde, halkın eğitimine yönelik çalışmalar çok kısıtlı ve dar bir alanda yürütülmektedir. Sanat eğitimi alanında devlet müzelerinde hiçbir etkinlik veya program bulunmamaktadır.

Müzelerimize baktığımızda sanat eğitimi alanında yapılan uygulamaların daha çok özel müzelerde gerçekleştirildiğini görülmektedir. Yalnızca İstanbul ilinde bulunan Sabancı Müzesi ve İstanbul Modern Müzesi'nde çeşitli sanat eğitimi etkinlikleri sunulmaktadır. Yine İstanbul'da bulunan Rahmi Koç Sanayi Müzesi de eğitim hizmetleri açısından ülkemiz için önemli çalışmalar yürütmektedir, ancak müzenin koleksiyonları ile paralel olarak yalnızca Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Türkçe ve Matematik dersleriyle bağlantıları kurulabilecek bir müze eğitimi imkânı sunmaktadır. İstanbul dışındaki illerimizde müzelerde gerçekleştirilen bir sanat eğitimi faaliyeti görülmemiştir.

Bu bağlamda, Türkiye'deki müze eğitimi ve uygulamaları kapsamında değerlendirilen müzeler, İstanbul Modern Sanatlar Müzesi, Sakıp Sabancı Müzesi'dir.

İstanbul Modern Sanatlar Müzesi'de Türkiye'de müze eğitimi alanında önemli etkinlikler düzenleyen özel müzelerden biridir. Müze, öğrenci gruplarına rehberli turlar, seminerler, özel ihtiyaçları olan çocuklara ve her yaştan müze ziyaretçisine özel programlarla eğitim sunarak, ziyaretçiye müze koleksiyonuyla etkin bir biçimde karşılaşma yolları sağlamaktadır.

Müzedede gerçekleştirilen eğitici etkinlikler, internet sayfasından edinilen bilgilere göre aşağıdaki isimde başlıklarda gerçekleştirilmektedir.

- Ücretsiz Eğitim Programları
- Yaz Sanat Atölyeleri
- Sosyal Projeler
- Kurumlara Özel Eğitim Programları

(http://www.istanbulmodern.org/tr/egitim/istanbul-modernde-egitim_380.html).

“Ücretsiz Eğitim Programları”nda “Okul Programları”, “Hafta Sonu Çocuk Atölyeleri”, “Ailece Sanat”, “Genç İstanbul Modern”, “Gençlik Programları”, “Sanatçıyla Buluşma”, “Sizin Perşembeniz” adlarında çeşitli etkinlikler ve programlar bulunmaktadır. Bu etkinliklerden bazıları müzedeki sergilerle doğru orantılı şekilde değişim göstermektedir.

Okul Programları, İstanbul Modern sanat koleksiyonları, kütüphanesi, dönemsel sergileri ve Eğitim Odası ile okullar için yaratıcı bir öğrenme alanı olmaktadır. Anaokulu, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin müze ziyaretlerini eğlenceli ve nitelikli hale getiren programlar sunmaktadır. Pazartesi hariç hafta içi her gün 10.00, 13.00 ve 15.00 saatlerinde gerçekleştirilen programlar ortalama 1,5 saat sürmektedir. Müze, rezervasyonlu gruplara okul programlarını ücretsiz olarak sunmaktadır. “Hafta Sonu Çocuk Atölyeleri” ise müzenin sergilerine paralel olarak düzenlenen çocukların sanatla iç içe, eğlenceli zaman geçirmesini amaçlayan ücretsiz bir programdır.

“**Ailece Sanat**”, çocuklarıyla birlikte yaratmak, sorumlulukları paylaşmak, sanata ve yaşama dair fikirlerini birbirlerine aktarmak isteyen ailelerin katılımıyla gerçekleştirilmektedir. “Gençlik Programları” kapsamında “**Genç İstanbul Modern**” adlı bir proje bulunmaktadır. Genç İstanbul Modern, İstanbul Modern’in **Paris**’teki **Centre Pompidou** işbirliği ve sponsor katkılarıyla gerçekleştirdiği bir eğitim programı dizisidir. Çocukların sanatçıları tanınmaları, sanatsal yaratının gizemlerini anlamaları, işlevleri, çağrışımları ve hissettirdikleriyle objeleri keşfettikleri ve interaktif oyunlarla farklı deneyimler kazandıkları 1 yıllık bir projedir.

“**Sanatçı Buluşmaları**” adlı programda, güncel sergilerinin, sergilerde eserleri bulunan sanatçıların, sergi ve eserlerin işaret ettiği temaların çerçevesinde belirlenen atölye programları, sanatçılarla birlikte geliştirilerek uygulanmaktadır.

“**Sizin Perşembeniz**” sanatçı atölyeleri etkinlikleri, sanatçıların yaratım süreçlerini ve sanatsal deneyimlerini katılımcılarla paylaştıkları atölye çalışmaları, kısa söyleşi ve sanat uygulamalarından oluşmaktadır. İstanbul Modern Eğitim Odası’nda 16.00-18.00 saatleri arasında düzenlenen olan atölyelere 20 kişi katılabilmektedir.

“**Gençlik Programları**”, İstanbul Modern Sanat Müzesi, Türkiye’de üretilen modern ve çağdaş sanatın evrelerini ele alan “Yeni Yapıtlar, Yeni Ufuklar” sergisine paralel gerçekleştirdiği eğitim programlarıyla çocukların okulda öğrendikleri bilgileri pekiştirmelerine, sanatta yeni ifade olanakları ile tanışarak yaratıcılıklarını geliştirmelerine aracı olmaktadır.

Öğrenme deneyimlerinde, nesnelere birebir çalışma imkânı sunan müzelerin olanaklarını erişilebilir kılmayı amaçlayan bu programda gençler sanat çalışmalarında bulunmakta, eserleri karşılaştırmakta, araştırmakta, keşfetmekte, tartışmakta ve örnekleri incelemektedirler. Bu çerçevede müze sürekli değişmekle birlikte aşağıda adı geçenler ve benzerleri etkinlik ve programlar sunmaktadır.

Müze Çantam (4-6, 7-10 ve 11-13 yaş gruplarına özel eğitim programları)

Öğrenciler müzenin bir uzman eğitimcisi ile birlikte müzenin sergi salonlarını gezerek öğrenmeye dayalı bir etkinlik gerçekleştirmektedirler. Program, İstanbul Modern'in öğrencilere tanıtılması ile başlamakta ardından öğrenciler, müze uzmanının yönetiminde Müze Çantası'nda yer alan nesnelere yola çıkarak, sanat eserlerinin hangi malzemelerle ve hangi tekniklerle yaratıldığını öğrenmektedirler. Sanatçıların yaşamları hakkında bilgiler edinmekte ve inceledikleri eserlerden yola çıkarak bir sanat çalışması yapmaktadırlar.

Bize Bizi Anlatan Portreler (4-6 yaş grubu)

Bu etkinlikte çocuklar müzenin sergi salonlarındaki portre çalışmalarını incelemektedirler. Gerçek ya da hayali birini, sanatçıların kendilerini ya da başkalarını anlatan portre ve otoportreleri yorumlayarak resimde gördükleri kişilerin fiziksel özelliklerini tanımlamakta, karakterleri hakkında fikir yürütmekte, bu kişilerin gündelik yaşamlarını nasıl geçirdikleri, mesleklerinin ne olduğu konularında tahminlerde bulunmaktadırlar. Çocukların insan ilişkileri konusunda deneyimlerini güçlendirmeyi amaçlayan programda sergi gezisinin ardından kısa bir oyun oynanmaktadır. Bu oyunda çocuklar bir çerçevenin arkasına geçerek çeşitli karakterleri canlandırmakta, oyunun sonunda canlandırdıkları bu karakterlerin portre çalışmalarını yapmaktadırlar.

Müzedede Desen Çalışmaları (11-13 yaş grubu)

Bu etkinlikte gençler sergileri eğitimci eşliğinde gezerek, bir ifade biçimi olarak sanatın öznel ve değişken yapısını, sanatçıların kullandıkları sanat dilini

yorumlamaktadırlar. Gezinin ardından gençler sanat eserlerinin karşısında, şövalelerini kurarak tıpkı bir sanatçı gibi desen çalışmaları gerçekleştirmektedirler (Bkz.Şekil 6).

Şekil 6: İstanbul Modern Müzesi'nde desen çalışması yapan gençler.

“Yaz Sanat Atölyeleri”nde İstanbul Modern, okulların yaz tatilinde olduğu tarihlerde 7-12 yaş grubundaki çocuklar için sanat eğitimi etkinlikleri düzenlemektedir. Her gün farklı bir etkinliğin düzenlendiği atölyelerde çocuklar resim, heykel, fotoğraf, animasyon, yerleştirme ve performans gibi disiplinlerin yanı sıra edebiyat ve mimarlık alanlarını da içeren uygulamalar yapmaktadırlar.

Çocuklara, sabah ve öğleden sonraları için iki program seçeneği sunulmaktadır. Beş günlük ya da gününbirlik kayıt yaptırmanın mümkün olduğu atölyelerin beşini de tamamlayan çocuklara katılım belgesi verilmektedir.

“Sosyal Projeler” kapsamında İstanbul Modern, dezavantajlı sosyal gruplar ile bedensel ve zihinsel engelli çocuk, genç ve yetişkinler için özel eğitim programları tasarlayıp uygulamaktadır.

“Kurumlara Özel Eğitim Etkinlikleri” içeriğinde bulunan “Motivasyonel Sanat Atölyeleri” etkinliğinde, kurum çalışanları ve müşterileri gibi ortak bir amaca yönelik olarak bir araya gelmiş gruplarla sanatsal çalışmalar yapılmaktadır.

Sakıp Sabancı Müzesi’nin eğitim programları, Öğrenciler, Yetişkinler ve Engelliler olmak üzere üç başlıkta toplanmıştır.

Öğrenciler için, "Güncel Programlar" adı altında onlarca farklı değişken etkinlik bulunmakta, bunun yanı sıra yaz dönemi için "Tatil Programları" ve özel ilgi alanları için düzenlenmiş "Ücretli Atölye Çalışmaları" bulunmaktadır (<http://muze.sabanciuniv.edu/sayfa/etkinlikler-21>).

Yetişkinler için de aynı şekilde, sergilerin ve koleksiyonların değişkenliği ile paralel olarak, "Güncel Programlar" başlığında etkinlikler ve "Ücretli Atölye Çalışmaları" bulunmaktadır. Ayrıca farklı bir olarak Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi'nin (SSM) 2010 Ajansı ve Belediyeler ile ortaklaşa başlattığı ve halen devam etmekte olan "Kentle Buluşma Müzeyle Tanışma Projesi" vardır. Bu proje, kente uzak kalan ve sanatsal aktivitelere ulaşımı sınırlı olan kadınları müze ve sanatla buluşturmayı hedeflemektedir.

Engelliler için de müzede eğitim olanakları sunulmaktadır. Tüm müze bahçesi ve galeri alanları, engellilerin rahat hareket etmelerine olanak tanıyacak şekilde düzenlenmiştir. Engelli gruplar rehberler eşliğinde müze içerisinde galerileri gezebilmekte ve atölyelerde sanatsal aktivitelerde bulunabilmektedirler. Engelli ziyaretçilerin tüm hizmetlerden ücretsiz yararlanmaktadır (<http://muze.sabanciuniv.edu/sayfa/engelliler>).

Müzede çocukları koleksiyonlar ve geçici sergilerden yola çıkarak sanat eserleriyle tanıştırmak, onların müze yaşamına aktif katılımlarını ve çocuk yaştan itibaren birer müze dostu olmalarını sağlamak amacıyla, yıl boyunca çeşitli eğitim programları ve etkinlikler sürdürülmektedir. Bu etkinlikler sayesinde, genç izleyicilerin müze ile tanışmaları, sanatçılar hakkında bilgi edinmeleri, eserleri okumayı ve yorumlamayı öğrenmeleri, sanatçıların çalışmaları üzerinde düşünmeleri ve tüm bu bilgileri atölye çalışmaları ile pekiştirmeleri amaçlanmaktadır (<http://muze.sabanciuniv.edu/sayfa/egitim-programlari>).

3.5. Disiplin Temelli Sanat Eğitimi Modelinde Müze Eğitimi Uygulamalarının Yeri

Disiplin Temelli Sanat Eğitimi yönteminin başlangıçtaki eksiklikleri veya yetersizlikleri olarak görülen “müze eğitimi” ve “kültürler arası” yönlerde yapılan ek araştırmalarla ve bunlarla ilgili gerçekleştirilen program çalışmalarıyla giderilmektedir (Özsoy,2007)

Disiplin temelli sanat eğitimi modeli estetik, eleştiri, sanat tarihi ve atölye uygulamalarını içeren dört temel disiplinden oluşmaktadır. Eğitiminin başarısı kuram, uygulama arasındaki dengeye, dört alanın eşzamanlı etkileşimine bağlıdır.

“Disiplin temelli sanat eğitiminin eksiklikleri zamanla, özellikle müze eğitimi, çoklu kültür ve kültürlerarası etkileşim üzerine yapılan çalışmalarla giderilmeye çalışılmaktadır”(Wilson, 1997:29-47). Müze eğitimi bu bağlamda, dört disiplin arasındaki kaynaşmayı sağlayacak bir nitelik taşımaktadır.

Dobbs, Sanatta Öğrenme ve Sanat yoluyla Öğrenme adlı kitabında Disiplin Temelli Sanat Eğitimi ve müze eğitimi ilişkisini şöyle tanımlamaktadır: “DTSE, başta ilk ve ortaöğretim öğrencileri için geliştirilen fakat aynı zamanda yetişkin eğitiminde, yaşam boyu eğitimde ve sanat müzelerinde kullanmak için formüle edilen kapsamlı bir görsel sanatlarda öğrenme ve öğretme yaklaşımıdır (1988:3).

1984'te Amerikan Müze topluluğu (AAM) "Yeni Yüzyıl İçin Müze" adlı raporu yayımlamıştır. Müze liderlerinin özel komisyonu tarafından yayımlanan bu raporda, müze eğitiminin işlevi üzerinde önemle durulmuş, okul müze işbirliğine değinilmiştir. Aynı raporda, müzelerin görsel, bilimsel ve tarihsel kültür acentaları olduğunu ve burada, insanların düşüncelerini sentezlemeyi, fikirler oluşturmayı, estetik ve kültür duyarlılığı şekillendirmeyi öğrendikleri belirtilmiştir. Eğitimci Newson ve Silver (1978) 15 okul ziyaret programında çalışmış ve müze eğitimcilerinin amaçlarını şöyle özetlemişlerdir (Zeller,1985: 8).

- Genç insanların müzeleri ev gibi hissetmelerini ve değerlerini anlamasına yardımcı olmak

- Anlayışlarını keskinleştirerek görsel deneyimleri tanıtmak,
- Sanatı anlama ve sanattan zevk almaları için çocuklara zengin seçenekler sunmak.

Aynı raporda müze eğitimi ile ilgili olarak, görsel algıyı geliştirme, sanat ve sanat müzeleri hakkında olumlu duygular yaratma, sanatı değerlendirme, kültürel şartları öğretebilme gibi amaçlardan da söz edilmektedir. Bu görüşlerin sonunda, müzelerde sanatsal mirası öğretme ve sanatsal değerlendirme yapabilmek için etkin yöntem ve tekniklerin galeri oyunları, doğaçlama, keşif ve eser karşısında tartışma gibi aktif etkinlikler olduğu konusunda anlaşmaya varılmıştır (Kuruoğlu, 2002:280).

Sınıfta başarmanın çok zor olduğu nitelikleri müzeler verebilmektedir. Bu niteliklerden biri empatidir. Okul, birincil olarak zihinsel kavrayışı sağlarken, müze iç görü gücünü arttıran duyguları ve atmosferi sağlayabilir. Okulda öğretim kolayca soyut hâle gelebilir ve öğretmen öğrencilerin hiç rastlamadığı veya duyularıyla hiç tecrübe etmediği olgular hakkında konuşabilir. Müzede ise çocuklar görür, dokunur, koklar, tutar ve bazı araçları kullanabilir (Seidel ve Hudson, 1999:21).

Öğrenciler sınıfı bırakıp müzeye geldiklerinde ilk olarak kendilerini gerçek nesnelere çevrili bir alanda bulurlar. Bu, onlara okulda edindikleri bilgiye yeni bir boyut kazandırmaktadır. Müzelerde fikirler ve kavramlar sınıfta olandan daha farklı bir dilde sunulmaktadır; bununla birlikte öğrencinin verdiği tepki veya karşılık da farklı olmaktadır (Şahan,2005:494).

Müze yapıları okul ziyaretlerinin en değerli yönlerinden biri, öğrencilerin alternatif öğrenme yolları ile karşılaşarak, maddî kanıt ile aktif biçimde çalışma fırsatı bulmalarında yatmaktadır. Bazı çocuklar için bu durum, daha formal olan sınıf ortamında fazla görülmeyen yetenek ve becerileri gösterme şansını sağlayabilmektedir. Bütün çocuklar için yeni bir yere gitmek, yeni insanlarla tanışmak, bilgi toplamada yeni yaklaşımları denemek ve gerçek şeylerle karşılaşmak çok güdüleyici ve uyarıcı olabilmekte ve okulda edindikleri bilgileri bir bakış açısına yerleştirebilmektedirler (Hooper-Greenhill, 1999:175).

Bugün müzelerdeki her etkinlik potansiyel bir eğitim yaşantısı olarak görülmekte, doğrudan eğitim plânları yapılmakta ve geliştirilmektedir. Müzelerde yürütülen eğitim hizmetleri, genellikle eğitim bölümleri ve müze eğitimcileri tarafından gerçekleştirilmektedir. Müzelerin eğitim hizmetlerinin başında da programlı eğitim etkinlikleri gelmektedir. Batıda pek çok ülkede çocuklara ve yetişkinlere programlı olarak bilim, kültür, sanat kursları düzenlenmektedir (Seidel ve Hudson, 1999:6).

Sanat eğitiminde müzelerden faydalanmak için birtakım hedefler koymak gerekir. Bu hedeflerin aşamalarını şöyle sıralamak mümkündür;

1. Müzelerde bilgilenme
2. Müzelerden alınan ilhamla yaratıcı düşünme
3. Müze bilgilenmesi sonrası sanatsal anlatım

Sanat eğitimi bu üç aşaması ile bireyi zihinsel, duyuşsal, duygusal, ruhsal, sosyal, bedensel tüm özellikleri ile kavramakta, bu aşamaları yaşayan kişi, birçok önemli, olumlu davranış kazanırken, estetik bir karakter de geliştirmiş olmaktadır. Özellikle Disiplin Temelli Sanat Eğitiminde, sanat eğitimi ve müze birlikteliği öğrencinin ana fikri kavramasını kolaylaştıracaktır. Bu amaçla öğrencinin birtakım sorularla eseri analiz etmesi, sanat eğitimi ve müze arasındaki ilişkiyi daha da belirginleştirecektir (Tepecik, 2008:237-238).

Tarihi ve kültürel değerlerin anlamını, yerini, önemini öğrenen kişi, hiç kuşkusuz kültür varlıklarının korunmasına da yardımcı olacaktır. Kültür merkezleri olan müzeler, hem ziyaretçilerin hem de sanatsal ve kültürel etkinlikte bulunan kişilerin, dolaylı olarak da toplumun sosyalleşmesine katkıda bulunacaktır. Öğrenmeyi öğrenen kişi bilgi kaynaklarını daha aktif kullanarak çevresine karşı daha duyarlı hale gelebilecektir (Kuruoğlu, 2002:282).

Müzeler yaratıcı düşünce biçimini insanlara daha kolay sunan hazır laboratuvarlardır. Ancak yaratıcı düşünme biçimini beceriye dönüştürebilmek için sanat eğitimi ve müze

ilişkinde açılan pencereden bakmak gerekmektedir. Sanat eğitimi ve müze ilişkisinde dikkat edilmesi gereken öğeler şunlardır:

Müzedede öğrenme aktif bir süreçtir

Müzedede öğrenme bilişsel bir süreci gerektirir.

Müze ziyareti sosyal ve eğitsel bir faaliyettir.

Sanat eğitimi ve müze ilişkisinde en önemli unsur, ilköğretim, orta-öğretim veya yükseköğretimde müzenin kişiler üzerinde bıraktığı gözlem yapma ve bu gözlemlerle düşünce ve duyguları ifade etme, hayal gücünü kullanma, müzedeki bulunan kültürleri okuma, başka kültürel değerleri ve yaşamı paylaşma, yani empati kurabilme bilgisidir. Eğitim öğretimin tüm kademelerinde, sanat eğitimini müze ortamında yapmak demek, temelde ilham alabilmektir, yaratıcılıktır. Yaratıcı eğitim sisteminde yaratıcı olan, düşündüren, açık uçlu soru sormayı yaşam tarzı hâline getiren bir yol söz konusudur (Tepecik, 2008:236-237).

Elbette ki burada sözü geçen müze yapısı, ülkemizde vitrin mantığıyla çeşitli koleksiyonların sergilendiği yapılar değil, bugün dünyada özellikle Avrupa ve Amerika'da çağdaş müzecilik kapsamında oldukça fazla örneği bulunan, mimari yapıları, sahip oldukları teknolojik olanaklar ve uzman kadrolarıyla, nitelik ve nicelik bakımından etkili bir eğitim kurumu görevi üstlenen müze yapılarıdır. Bu müzeler bünyelerindeki eğitim birimleri ile projeler geliştirerek ve okullarla işbirliğine girerek özellikle sanat eğitiminde etkili rol oynamaktadırlar.

Bu sanat eğitimi modeli içinde müze eğitimi ve uygulamaları önemli yer tutmaktadır. Müzeler kitapların ve derslerin açıkça ortaya koyamadığı nesnelere arasındaki bağları göstererek, gözlem ve izleme yoluyla mantıksal sürekliliği ve karşılaştırma yollarını öğretir. Aynı zamanda koleksiyonlarındaki yapıtların en iyi örneklerini göstererek beğeni düzeyini yükseltir. Müzeler genel anlamda eğitim kurumlarının bir alanı şeklinde ifade edilmelerine rağmen, toplumların kültürel ve sanatsal yaşamlarında önemli, etkin birer eğitim kurumlarına dönüştürülebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

4.1 Sonuç

Disiplin temelli sanat eğitimi Amerika Birleşik Devletleri'nde geliştirilmiş, sanat eleştirisi, sanat tarihi, estetik ve atölye uygulamaları olmak üzere dört sanat disiplininin birbirine bağlı olduğu, ilk ve orta öğretim çerçevesinde eğitim sistemlerinde hali hazırda yaygın olarak uyguladıkları bir sanat eğitimi modelidir.

1994 ve 1997 yılları arasında yürütülen YÖK / Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi ile birlikte, ülkemiz Milli Eğitim müfredatı yeniden yapılandırılmış ve Eğitim Fakültelerindeki tüm programların içeriği bir standarda oturtulmuştur. Dolayısıyla bu yapılanma sanat eğitimcisi yetiştiren Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerini de etkilemiştir. Disiplin temelli sanat eğitimi modeli, bu geliştirme projesi çerçevesinde Görsel Sanatlar ve Resim dersinin ayrıca Resim-İş Öğretmenliği programının yapılandırılmasında eksen olarak kabul edilmiştir. Bu olgulardaki işleyiş halen bu projenin sonuçları doğrultusunda yürümektedir. Müze Eğitimi ve Uygulamaları ise bir ders kimliği ile tüm öğretmenlik programlarının içerisinde yalnızca Resim-İş Öğretmenliği programlarında karşımıza çıkmaktadır.

Müze Eğitimi ve Uygulamaları Disiplin Temelli Sanat Eğitimi'nin önemli etkinlik alanlarından biridir. Öğrencilerin aldıkları farklı disiplinlerdeki bilgilerin bütünleştirilmesinde büyük önem taşımaktadır. Müzeler, bu sanat eğitimi modeli çerçevesinde tam manasıyla bir laboratuvar ortamıdır. Müzelerde gerçekleştirilen eğitim çalışmaları, öğrencilerin zevk alacakları ortamda eğitilmesini ve dış dünyada ilgi duymalarını sağlamakta, okullarda ele alınan konulara yönelik pratik yapma imkânı vermekte, gözlem ve eleştirel düşünme yeteneklerini artırıp harekete geçirmektedir. Özellikle sanat müzelerinde gerçekleştirilen planlı eğitim çalışmaları ile sınıf içi öğrenmelerin pekiştirilebileceği ve öğrencilere okul ortamında mümkün olmayan deneyimleri kazandırabileceği gelişmiş ülkelerde gerçekleştirilen Müze Eğitimi ve Uygulamalarının incelenmesi ile görülmektedir. Bu müzelerin yapılanmasının,

donanımlarının ve yönetim anlayışlarının ÷lkemize kıyasla farklılığı dikkat çekmektedir.

Başta ABD olmak üzere gelişmiş ÷lkelerdeki müzeler önemli eğitsel fonksiyonları, etkin faaliyetleri ile yerine getirmektedir. Tez çalışmasının üçüncü bölümünde detaylandırıldığı üzere müzeler, okullarla, öğretmenlerle ve halkla çeşitli işbirlikleri geliştirerek farklı düzey ve içeriklerde eğitim hizmeti vermektedirler.

Müze-Okul işbirliği ekseninde öncelikle müfredat desteğine önem verildiği gör÷lmektedir. Ders öğretmenin müzelerde bulunan eğitim birimleri ile iletişime geçmesi ile müze eğitiminin içeriği tasarlanmaktadır. Eğitim etkinliklerinin içeriği açısından dünya çapında bir standarda rastlanmamıştır. Ancak sanat eğitimi alanında öncü müzelerin okullara yönelik hizmetleri incelendiğinde, eğitim çalışmalarının çeşitli aşama (oturum) durumları gösterdiği saptanmıştır. Müzelerde uzman eğitimcilerin liderliğinde gerçekleştirilen tekil eğitim çalışmalarının yanı sıra, birbiri üzerine kurulu ön hazırlık, uygulama ve değerlendirme gibi aşamaların bulunduğu müze eğitimi ve uygulamaları gerçekleştirilmektedir.

Öğretmenlere yönelik hizmetleri açısından müzeler, sanat eğitimcilerinin kişisel ve mesleki gelişimleri için çeşitli programlar tasarlamışlardır. Bu programların içeriğinde, sınıf içi eğitimin kalitesini ve etkinliğini arttırmak, öğretmenlerin sanat eserlerini kullanarak öğretme becerilerini geliştirmek ve öğretmenlerin kişisel çalışmalarını yapabilecekleri atölye imkânlarını sunmak olduğu gör÷lmektedir. Ayrıca uzmanlık alanı olmayan sınıf öğretmenleri için de çeşitli sanatsal biliş ve pratikleri kazandırmayı amaçlayan eğitim hizmetleri de müzelerde verilmektedir.

Formâl eğitim bağlantısı dışındaki ziyaretçileri konu alan müze-halk işbirliği açısından, gelişmiş ÷lkelerdeki müze eğitimi ve uygulamalarına baktığımızda oldukça geniş bir etkinlik ve program çeşitliliği gör÷lmektedir. Bu çeşitlilik hedef kitlenin çocuk, genç veya yetişkin olma durumundan ve kendi içlerinde de özel durumlara ayrılmalarından kaynaklanmaktadır. Bu doğrultuda müzeler erişilebilirliklerini üst düzeyde gerçekleştirmişlerdir. Gerek çoğu hizmetlerini ücretsiz sunmalarıyla, gerek uzman eğitimcilerini veya staj programlarında yetiştirdikleri gençleri müze dışarısında

okullara, devlet kurumlarına ve özel sektörlere göndererek eğitim hizmeti vermeleriyle, gerekse de internet üzerinden sağladıkları sanal müzecilik olanaklarıyla bugün dünya müzeleri çok ciddi yol kat etmiştir.

Ülkemize baktığımızda müzelerimizin nitelik ve nicelik açısından eksikliği kendisini belli etmektedir. Müze türleri açısından dengesiz bir dağılıma sahip olduğumuz görülmektedir. Hemen her şehrimizde hatta bazı ilçelerimiz de dahi arkeoloji müzeleri bulunmakta iken, sanat müzelerimizin sayısı iki elin parmaklarını geçmemektedir ve mevcut örnekler çoğunlukla İstanbul ilinde olmak üzere, İzmir, Ankara ve Eskişehir gibi birkaç büyük şehrimizde bulunmaktadır. Ayrıca bu müzelerde eserlerin yalnızca teşhir edilip, ziyaretçiler için vitrinlere bakmak gibi yüzeysel bir anlama bürünmesi durumu, müzelerde eğitim birimleri veya uzman eğitimci personel eksikliği, müzelerden eğitim amaçlı faydalanılmasını en alt düzeye indirgemektedir. Oysa yurtdışında alt disiplinlere dahi yönelmiş sanat müzeleri nüfusa ve yüzölçümüne oranla oldukça yüksek miktarda bulunmaktadır. Örneğin ABD’de 46 eyalette eğitim faaliyetlerinin dışında sanal müzecilik hizmeti de veren 422 sanat müzesi bulunmaktadır. İnternet sayfaları bulunmayan daha küçük ölçekte sanat müzeleri ile bu sayı binin üzerindedir. Gelişmiş Avrupa ülkelerinde de benzer bir durum söz konusudur.

İşbirliği politikaları ise ülkemizde yalnızca bazı vakıf müzelerinin özel teşebbüsleri ile sınırlı kalmıştır. Buralardaki öğrencilere yönelik çalışmalarda milli eğitim müfredatındaki içerikle ilgi kurulmadığı, çalışmaların çoğunluğunun atölye uygulamaları şeklinde olduğu ve birbiri üzerine yapılandırılmış aşamalı programların bulunmadığı görülmektedir. Temel anlamda bir karşılaştırma yaptığımızda gelişmiş ülkelerde müze-okul işbirliği eğitim-öğretim müfredatı ile paralel, tamamlayıcı ve resmi olarak planlı yürütülmekte iken, bizim Milli eğitim-öğretim programımızda müzeler ile bu anlamda bir işbirliği yoktur. Ayrıca müzelerimiz bu şekilde bir işbirliğini sağlayabilecek yapıda ve donanımda değillerdir.

Sonuç olarak, söz konusu sanat eğitimi modeli içinde, müze eğitimi ve uygulamaları disiplinler arası bağ kurma görevi üstlenmektedir. Ancak ülkemizdeki özellikle devlete bağlı müzelerimiz çağdaş anlamda birer müze yapıları konumunda değillerdir. Dolayısı ile sanat eğitimine katkılarını çok alt seviyede gerçekleştirmektedir.

4.2 Öneriler

Türk Müzeciliğinin çağdaş bir yapılanmaya kavuşturulması, müze türlerinin çeşitlendirilmesi ve özellikle sanat müzelerinin sayılarının artırılması ve mümkün olduğunca her şehre kurulması gerekmektedir. Bunun için devletin her birimi, belediyeler, vakıflar, özel kuruluşlar, vs. işbirliği içerisinde olmalı ve girişimler desteklenmelidir.

Eğitim fakültelerinde yalnızca Resim-İş Öğretmenliği programı içerisinde Müze Eğitimi ve Uygulamaları dersi bulunduğundan, her müzede en az bir bu alan mezununun görevlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca müzelerde eğitim birimleri kurulmalı, alanında uzman kişiler bu birimlerde istihdam edilmelidir.

Bunun için müze eğitimi ve uygulamalarının sanat eğitimi ile ilişkisine dair bilimsel araştırmaların yoğunlaştırılması, üniversitelerin konuya duyarlılığının artırılması yararlı olacaktır.

Okulların, mevcut müze imkânlarından etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için okul müze işbirliğini artıracak iletişim yolları sağlanmalıdır.

Müze yöneticilerinin, müzelerin eğitsel rollerinin güçlendirilmesine dönük uygulamaları gerçekleştirebilmelerine imkân sağlayabilecek yasal iyileştirmelerin Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı gibi ilgili merciler tarafından yapılması gerekmektedir.

Milli Eğitim bakanlığı, YÖK, Kültür ve Turizm Bakanlığı gibi eğitim paydaşlarının sanat eğitimcilerini müze eğitimi ve uygulamalarının etkinliğini artıracak, hizmet içi eğitim kursları, workshoplar, yayınlar, kaynaklar v.s. ile buluşturacak işbirliklerine motive edilmeleri önemli görülmektedir.

Dünyada sanal müzeciliğin geldiği noktayı incelediğimizde, ülkemizde sanal müzeciliğe ilişkin oldukça basit uygulamalar görmekteyiz. Bunlar daha çok panoramik müze görüntülerinin internet ortamında izlenmesi şeklinde olmaktadır. Ağırlıklı olarak da

tarihsel/arkeolojik koleksiyonlar yer almaktadır. İlgili kurumlar tarafından ilk ve ortaöğretim müfredatlarına paralel etkin öğrenmeleri sağlayacak sanal müze uygulamalarının geliştirilmesi ve okul-öğrenci kullanım hizmetine sunulması için gerekli girişimler başlatılmalıdır. Müfredat ve ders araç gereci çerçevesinde düşünüldüğünde öncelikle bu görev Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'ne düşmektedir.

Öğretmenlerimizin henüz ülkemizde bu alandaki olanakların azlığı göz önüne alındığında yurtdışı uygulamalarından yararlanabilecek seviyede yabancı dil bilgisine sahip olmaları önemli görünmektedir. Bu bağlamda eğitimcilerin yabancı dil öğrenimine teşvik edilmeleri sağlanmalıdır.

Avrupa birliğinin Yaşam Boyu Öğrenme çerçevesinde oluşturdukları değişim programlarından Sanat Eğitimcilerinin yararlanmasına öncelikler verilmelidir. Yurtdışı deneyimlerinin artırılması çeşitli yollarla teşvik edilmelidir.

Sanat Eğitimcisi yetiştiren Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerinde Müze Uygulamaları dersinin etkinliğini artırıcı çalışmaların yapılması gerekir. Bunun için ders sayısının arttırılıp, birden fazla yarıyılıda okutulması çalışmaları yapılabilir. Sanat tarihi, sanat eleştirisi ve ana sanat atölye derslerini müzeler ile birlikte çalışılarak yürütülebilir.

Bu bölümlerde ders veren öğretim üyelerinin alanlarında uzman olmaları ve deneyim sahibi olmaları da önemli görünmektedir.

KAYNAKÇA

ADIGÜZEL, H.Ömer. (2000). **“Eğitim Bilimlerinde (Güzel Sanatlar Eğitiminde) Bir Uzmanlık Alanı Olarak Kültür Pedagojisi”**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

ADIGÜZEL, H.Ömer (2006). **“Okul Dışında Farklı Bir İletişim ve Öğrenme Ortamı Olarak Çocuk Müzeleri”** Eğitim Bilim ve Toplum Dergisi, 4 (14) 32-41.

ARSETH, E. (2001). **“Virtual Worlds, Real Knowledge: Towards a Hermeneutics of Virtuality”**, European Review, 9 (2), 227-232.

AKYÜZ, Uğurcan. **“Ülkemizdeki Sanat Eğitimi Üzerine”**, Çanakkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi 1. Ulusal Sanat Eğitimi ve Sorunları Sempozyumu Bildirileri, Çanakkale 1999.

ALKAN, Cevat. **“Eğitim Ortamları”** A.Ü.E.B.F. Yayın No:85, Ankara 1979.

AMBROSE, T. ve PAINE C., **Museum Basics**, Third Edition, Routledge, London, 1993.

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Oyuncak Müzesi Tanıtım Broşürü, 1991.

ANDERSON, T. (Summer, 1993). **”Defining and Structuring Art Criticism for Education”**, Studies in Art Education, Vol. 34, No. 4 pp. 199-208.

ARTUT, Kazım., **Sanat Eğitimi-Kuramları ve Yöntemleri**, Anı Yayıncılık, 6. baskı, Ankara, 2009.

ATAGÖK, Tomur. **“Çağdaş Müzecilik Kavramı Doğrultusunda Türk Sanat Müzelerinin Kültürel Etkinliklerinin Saptanması”**, Yeterlilik Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul, 1982.

ATAGÖK, Tomur., “**Yaşayan Müze ve Eğitim**”. Sanat Dünyamız 71. 223-227.

ATASOY, S., **Müzecilikten Yansımalar**. İstanbul: Anka Yayınları, 1999.

BAKBAŞA, Ceyda, **İstanbul’da Müzeler**, İstanbul: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Aralık 2010.

BAYAM, Emine., “**Eğitim ve Rahmi M. Koç Müzesi**”, Eğitim ve Müze Semineri, Yay. Haz: Prof. Dr. İnci San, Kök Yayıncılık, s.167-173. 2008.

BORTON, Judith/ HOROWITZ, Robert/ ABELES, **Hal Learning In And Through The Arts: Curriculum Implications**, Center of Arts Education Research Teacher Colloge, Columbia University. July 1999.

BOZKURT, N., **Sanat ve Estetik Kuramları.**, İstanbul: Ara Yayıncılık. 1992.

BRANHAM, Richard., “**Back to Future: Student-centered Learning, İnteaction and Constructionism**”, Chicago Design Education Conference, Chicago 1999.

BUREN, Daniel., “**Müzenin İşlevi**”, (Ed) ARTUN, Ali. **Sanatçı Müzeleri**, İletişim Yayınları, 1. Baskı İstanbul, 2005.

ÇORUHLU, T., “**Müzecilikte Bilimsel Anlayışın Ön Plana Çıkarılması**”, Kuruluşunun 150. Yılında Türk Müzeciliği Sempozyumu III (Bildiriler) 24-26 Eylül. İstanbul: Ankara Genel Kurmay Basım Evi. 59-62. 1997.

DENİZLİ, Hikmet., “**Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nde Eğitim Uygulamaları**”, Eğitim ve Müze Semineri, Yay. Haz: Prof. Dr. İnci San, Kök Yayıncılık, Ankara, s.157-165. 2008.

DOBBS, S.M., **Resarch Readings for Discipline-Based Art Education: A Journey Beyond Creating**. Reston, Virginia: The National Art Education Association. 1988.

DUNCAN, C., **Civilising Rituals: Inside Public Art Museums**, Routledge, London&New York, 1995.

DÜZGÜN, Orhan., “**Sanal Müzecilik ve Müzelerimiz**”, Bildiriler 26. Müzeler Haftası Geçmişten Geleceğe Türkiye’de Müzecilik I -Sempozyum, 21-22 Mayıs 2007, Ankara: Yayına Hazırlayan: Zeynep Önen, Gökhan Tunç, Mehtap Türkyılmaz. Ankara: Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi (VEKAM), 2008.

EFLAND, Arthur. D., **A History of Art Education-Intellectual and Social Currents in Teaching the Visual Arts**. New York: Teachers Collage, Columbia Univ. 1990.

EFLAND, A.D., **ART EDUCATION IN THE TWENTIETH CENTURY: A History of Ideas**, s,120-121 (e-kitap: www.noteaccess.com) .

EISNER, E. W., “**Structure and Magic in Discipline-Based Art Education**” *Critical Studies in Art and Design Education*. D. Thistlewood (Ed.), Hong Kong: Longman Group UK Limited. 1989.

ERBAY, Fethiye., “**Eğitim Kurumlarının, Müzelerin Kurumlaşmasındaki Yeri**”, 4. Müzecilik Semineri Bildiriler, Askeri Müze, Harbiye İSTANBUL,16-18 Eylül 1998.

ERTÜRK, Selahattin. **Eğitimde Program Geliştirme**, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Basımevi, 1972.

GREER, W.D. ve Diğerleri. ,**Improving Visual Arts Education- final Report on the Los Angeles Getty Institute for Educators on the Visual Arts (1982-1989)**. Los Angeles: The J.Paul Getty Trust.1992.

GUTEK, Gerald L., **Eğitime Felsefi Ve İdeolojik Yaklaşımlar**, Çev: Nesrin Kale, Pegem, Ankara. 1997.

GÜRER, Latife., “**Yüksek Eğitimde Görsel Sanat Eğitimi Temel Tasarım ve Zorunluluğu**”, Temel Tasarım/Temel Eğitim, Necdet Teymur-Tuğhan Aytaç Dural, ODTÜ Mim. Yay. Ankara 1999.

HEIN, E, George., **Learning in the Museum**, Reprinted, Routledge, London, 1998.

HOOPER-GREENHILL, Eilean., **Writing a Museum Policy**, University of Leicester, Department of Museum Studies, 1991.

a. _____ **Museums and Their Visitors**, Routledge, London, 1996.

b. _____ **“Museum Education: Past, Present and Future. Towards The Museum of The Future”**. R. MILLES, L. ZAVALA (Eds). London and New York: Routledge. 1994.

c. _____ **“MÜZE VE GALERİ EĞİTİMİ”**, (Çev. Meltem Örgü Evren, Emine Gül Kapçı) Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1999.

d. _____ **“Museum and Their Visitors”**, Routledge, London, 1994.

e. _____ **“Museum education, The Educational Role of The Museum”**, Reprinted, 229-257, Routledge, New York. 1996.

<http://www.anadolumedeniyetlerimuzesi.gov.tr/belge/1-55033/egitim-birimi.html>
(Erişim Tarihi: 10.06.2012).

http://www.istanbulmodern.org/tr/egitim/ucretsiz-egitim-programlari/okul-programlari/muze-cantam_807.html (Erişim tarihi: 10.06.2012).

http://www.istanbulmodern.org/tr/egitim/istanbul-modernde-egitim_380.html (Erişim tarihi: 10.06.2012).

<http://muze.sabanciuniv.edu/sayfa/egitim-programlari> (Erişim Tarihi: 01.07.2012).

<http://muze.sabanciuniv.edu/sayfa/cocuklari-ssmde-neseli-bir-yaz-bekliyor> (Erişim Tarihi: 01.07.2012).

<http://muze.sabanciuniv.edu/sayfa/engelliler>

<http://itl.ceit.metu.edu.tr/tbm/> (Erişim tarihi: 10.06.2012)

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43995/ankara-universitesi-egitim-bilimleri-fakultesi-oyuncak-.html> (Erişim tarihi: 01.06.2012)

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43253/bakanligimiza-bagli-muzeler.html> (Erişim tarihi: 01.06.2012).

<http://www.metmuseum.org/events/programs/family-programs/how-did-they-do-that> (Erişim Tarihi: 01.06.2012).

<http://www.metmuseum.org/events/programs/teen-programs/art-workshops>

<http://www.metmuseum.org/learn/for-kids>

<http://www.metmuseum.org/events/programs/teen-programs/career-chats>

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44050/muzelerimizde-egitim-calismalari.html>

<http://icom.museum/the-vision/museum-definitoin/>). (Erişim tarihi: 05.05.2012).

<http://www.rmkmuseum.org.tr/turkce/education/index.html> (Erişim tarihi: 10.06.2012).

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.501a3162968944.42426248 (Erişim tarihi: 05.06.2012).

http://tr.wikipedia.org/wiki/Feza_g%C3%BCrsey_bilim_merkezi (Erişim tarihi: 10.06.2012)

(<http://www.guggenheim.org/new-york/education/school-educator-programs/learning-through-art>) (Erişim tarihi: 15.06.2012)

(<http://deyoung.famsf.org>) (Erişim tarihi: 15.06.2012).

<http://www.moma.org/learn/groups/k-12#guided> (Erişim Tarihi: 15.06.2012).

<http://www.artic.edu/learn/teachers/student-tours/docent-led-tours> (Erişim Tarihi: 16.06.2012)

<http://www.artic.edu/learn/k-12-teachers-and-students> (Erişim Tarihi: 16.06.2012)

<http://deyoung.famsf.org/education/curriculum-supported-visits> (Erişim tarihi: 15.06.2012)

http://www.moma.org/learn/teachers/workshops_resources#workshops (Erişim Tarihi: 15.06.2012).

<http://www.getty.edu/education/index.html> (Erişim Tarihi: 16.06.2012).

<http://timeoutnewyorkkids.com/things-to-do/time-out-kids-blog/227019/check-out-our-photos-of-the-a-year-with-children-2012-recepti> (Erişim Tarihi: 15.06.2012).

http://www.britishmuseum.org/learning/schools_and_teachers/resources.aspx (Erişim Tarihi: 16.06.2012).

(http://museumca.org/cgi.bin/cgiwrap/museumca/usa_search.cgi?category=art) (Erişim Tarihi: 15.05.2012)

<http://www.moma.org/learn/courses/online#self> (Erişim Tarihi: 15.05.2012)

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43253/bakanligimiza-bagli-muzeler.html>

HUDSON, K., **Museum of Influence**, Reprinted, Cambridge Universit Press., Cambridge, 1988.

a. _____, “**Museums for the 1980’s: A Survey of World Trends**” ,UNESCO, London, 1977.

ICOM and UNESCO, “**Museum Serve Children**”, Museum, 2, 1, 23-52. , 1949.

ICOM,15. Genel Kurul, “**Museum Ethics**”,Buenos Aires,4 Kasım 1986.

AKSOY, Sunay. İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Kültürel Miras ve Müzeler Direktörlüğü, “**Türkiye Müzeleri İçin Yönetim ve İşletim Modeli Öneri Raporu**” , İstanbul, 11 Mayıs 2010.

KUTLU, Gürol. **İstanbul Oyuncak Müzesi Tanıtım Kitapçığı**, İstanbul, 2012.

KIRIŞOĞLU, O., “**Sanatsal zeka ve sanat eğitimi**”. Sanat Yazıları IV. Ankara: H.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları 12. 1992.

KIRIŞOĞLU, Olcay Tekin ve M. Stokrocki. **İlköğretim Sanat Öğretimi** Ankara: YÖK/Dünya Bankası, MEGP. 1997.

KURUOĞLU MACCARIO, Nihal. “**Müzelerin Eğitim Ortamı Olarak Kullanımı**”, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt: XV, Sayı: 1, 2002.

MADRAN, B., “**Yeniden Müzeciliği Düşünmek**”, Müze Türleri, Der. Tomur ATAGÖK. İstanbul Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi s.3-20. 1999. İstanbul.

KOMİSYON, Meydan Larousse, cilt:9,s:182 Meydan Yayınevi (1982).

NAISBITT, John. **Megatrends2000/Büyük Yönelimler**, Çev. Erdal Güven, Form Yayıncılık, İstanbul, 2000.

ÖZDEN, Y., **Eğitimde Dönüşüm: Eğitimde Yeni Değerler**, (İkinci Baskı) Ankara: Pegem Yay.,1999.

ÖZSEZGİN, Kaya., **Müzelerimiz ve Sorunları**, Türkiye’de Sanat, Mart/Nisan 2002, Sayı:53, s. 48-50

ÖZSOY, V., “Güzel Sanatlar Eğitiminde Bilimsel Araştırmalar”. *Eğitim ve Bilim*,26 (121), 51-57. 2001.

ÖZSOY, Vedat., ŞAHAN, Melek., “Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yönteminin İlköğretim 6. Sınıf Resin-İş Dersinde Öğrenci Tutumuna Etkisi”, *Türk Eğitim Dergisi* Kış 2009, 7(1), 205-227.

ÖZSOY, Vedat., **Görsel Sanatlar Eğitimi**, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara, 2007.

PAYKOÇ, F. ve S. BAYKAL. “Müze Pedagojisi: Kültür, İletişim ve Aktif Öğrenme Ortamı Olarak Müzelerin Etkinliğine İlişkin Bir Çalışma. Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar Küreselleşme ve Yerelleşme”. İstanbul: Türk Tarih Vakfı Yayınları. S.102- 113. 2000.

PULHAN, Gül., “Müze Gezmek: Bir Kaşık Acı Şurup” Bildiriler 26. Müzeler Haftası Geçmişten Geleceğe Türkiye’de Müzecilik I -Sempozyum, 21-22 Mayıs 2007, Ankara: Yayına Hazırlayan: Zeynep Önen, Gökhan Tunç, Mehtap Türkyılmaz. Ankara: Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi (VEKAM), 2008

ROSE, Temi., “Integrating Art and Technology” (e-kaynak: www.2cyberwhelm.org) Erişim tarihi:15.05.2012.

SAN, İnci., “Müze Eğit Bilimi Nasıl Gelişti”, *Milliyet Sanat Dergisi*, 15 Kasım 1998, Sayı:444, s.21.

a._____ **Sanat Eğitimi Kuramları**, Ütopya Yayınları, 2003,ANKARA.

SEIDEL, H. ve HUDSON, K. ,“Müze Eğitimi ve Kültürel Kimlik. Uluslar Arası İki Çalışma Raporu”. Yay. Haz. Bekir Onur. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları No:12, 1999.

SMİTH, Ralph, A. (2004) **Aesthetic Education: Questions and Issues** (EİSNER Elliot W., DAY Michael) Handbook of Research and Policy in Art Education

SPRATT, F., ”**Art production in discipline-based art education. Discipline-Based Art Education**”, R. A. Smith (Ed.), Urbana and Chicago: University of Illinois Press. 1989.

STEWART, G. M. “**Aesthetics and the art curriculum. Aesthetics for Young People**”. R. Moore (Ed.), NAEA-USA, 77-88. 1995.

STOUT, Candace Jesse., “**In the Spirit of Art Criticism: Reading the Writings of Women Artists**”, Studies in Art Education, V: 41, No: 4 (Summer, 2000), ss: 346–360

ŞAHAN, Melek., “**Müze ve Eğitim**”. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi Cilt:3,Sayı:4. s.487-501, Ankara, 2005.

TANSUĞ, Sezer., **Sanatın Görsel Dili**, İstanbul: Remzi Kitabevi. 1988.

TEPECİK, Adnan., “**Sanat Eğitimi ve Sanal Müze**” Bildiriler 26. Müzeler Haftası Geçmişten Geleceğe Türkiye’de Müzecilik I -Sempozyum, 21-22 Mayıs 2007, Ankara: Yayına Hazırlayan: Zeynep Önen, Gökhan Tunç, Mehtap Türkyılmaz. Ankara: Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi (VEKAM), 2008.

TEZCAN AKMEHMET, Kadriye., “**Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi**” İTÜ dergisi/b, Sosyal Bilimler, Cilt:3. Sayı:1, 47-58, Aralık 2006.

TUNALI, İsmail., **Grek Estetik’i**. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1996.

ÜNVER, Erdem., **Sanat Eğitimi**, Nobel Yay. 1.Baskı, Ankara. 2002.

YENİŞEHİRLİOĞLU, Filiz., “**Türkiye’de Müzecilik Bilgi Alanının Gelişmesi Üzerine Gözlemler**”, Bildiriler 26. Müzeler Haftası Geçmişten Geleceğe Türkiye’de Müzecilik I -Sempozyum, 21-22 Mayıs 2007, Ankara: Yayına Hazırlayan: Zeynep

Önen, Gökhan Tunç, Mehtap Türkyılmaz. Ankara: Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi (VEKAM), 2008

YÜCEL, E., **“Türkiye’de Müzecilik”**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul. 1999.

ZELLER, Terry., **"Müze Eğitimi ve Okul, Sanat, Farklı Uçlar ve Farklı Anlamlar"**. Art Education, Cilt: 38, Sayı: 3, 1985.

ZENGİN, Yeşim Anadol., **“Rahmi M. Koç Müzesi ve Eğitim”** Bildiriler 26. Müzeler Haftası Geçmişten Geleceğe Türkiye’de Müzecilik I -Sempozyum, 21-22 Mayıs 2007, Ankara: Yayına Hazırlayan: Zeynep Önen, Gökhan Tunç, Mehtap Türkyılmaz. Ankara: Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi (VEKAM), 2008.